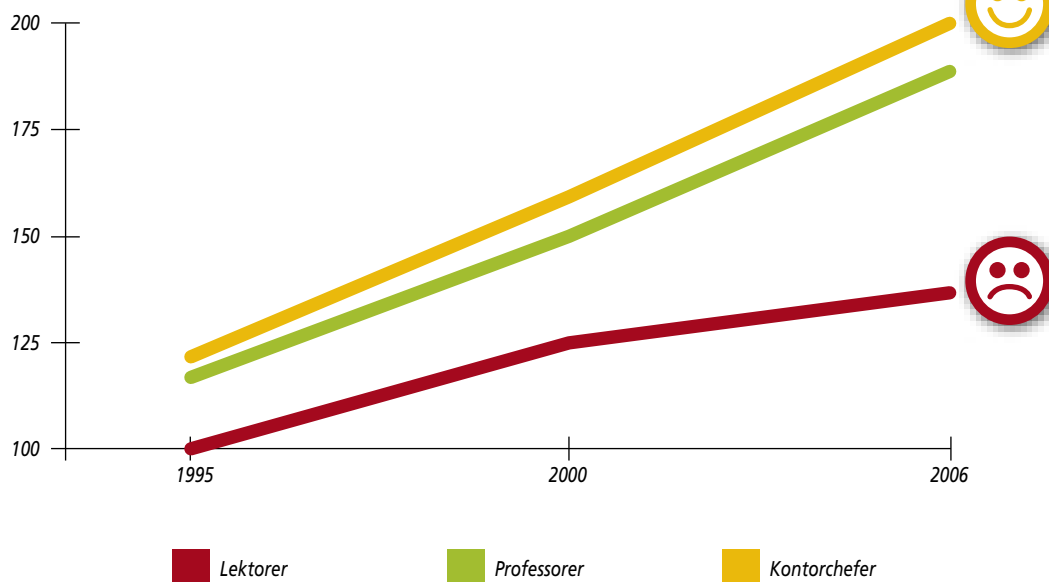

Lønindeks for udvalgte grupper (indeks 100: lektorer 1995).

Kilde: Ad. 1995: FORSKERforums skøn jf. lønstatistik. 2000-2006: AC-lønnotat marts 2007

Lektorløn gået i stå

Lektorlønnen steg kun med 15 pct. i perioden 2000-06. Derimod steg professorløningerne med 23 pct. og de statslige kontorchefer med 25 pct., fordi de tager for sig af individuelle tillæg

Universitetslektorer lønudvikling stod stille i perioden 2000-2006. Lektorer fik blot lønstigninger på 15 pct. over den femårige periode, hvilket groft sagt svarer til pristalsudviklingen.

Den store lønvinder var de statslige kontorchefer, hvis løn steg med 25 pct. i perioden 2000-06. De fik lønstigninger, som var næsten dobbelt så store som lektorernes. Men også professorgruppen fik en lønstigning på dette niveau. Det betyder at gennemsnitsløningerne i 2006 var 767.000 kr. for kontorchefer, 717.000 kr. for professorer og 519.000 kr. lektorer.

Det fortæller et AC-lønnotat, der er udarbejdet som optakt til overenskomstforhandlinger i foråret 2008.

Tillæg og engangsvederlag til kontorcheferne

Kontorcheferne er i det seneste tiår helt løbet fra lektorerne. FORSKERforums lønindeks fortæller, at hvor kontorcheferne i 1995 tjente 20 pct. mere end lektorerne, så tjente de 48 pct. mere i 2006.

Det er et resultat af, at kontorcheferne har været den gruppe som i højeste grad har kunnet drage nytte af redskaberne i "ny løn", som blev virksom i 1998. Det boostede kontorchefgruppen, som fik lønstigninger, der var 15 pct. højere end lektorerne i perioden 1995-2000.

Og i den efterfølgende periode 2000-06 blev der indført resultatløn i den statslige sektor, som blev et nyttigt redskab til at hæve kontorchef-lønningerne. Resultatløn eller engangsvederlag på gennemsnitligt 50.000 kr. årligt resulterede groft sagt i en lønfremgang på 10 pct. til gruppen. Næsten tre ud af fire kontorchefer får dette tillæg. Og pludselig udgør tillæg

knap 10 pct. af kontorchefens løn (fortæller AC-notatet om resultatlønnen).

Det interessante er, at selv om Personalestyrelsen har indskærpet, at resultatlønnen eller engangsvederlag skal gives efter synlige kriterier, så er praksis, at resultatkontrakter eller – mål som oftest ikke er kendt. Det gives altså bag lukkede døre – og giver ikke standarder for, hvad der kan udløse højere løn for andre, fx. lektorer ...

'Borgmestereffekt'

Lektorfagforeningernes forklaring på lønstagnationen lyder, at universiteterne ikke har haft penge til at lave en tillægspulje 'ny-løn' til den store lektorgruppe. Sektorens få tillægsmidler bruges på ledelse og funktionstillæg.

Professor Tor Eriksson fra Handelshøjskolen i Århus forklarer:

"Principielt var der ikke noget i vejen for, at lektorer fik en større andel i tillæg, for tillæg'ene er rettet mod alle ansatte! Men lønoversigten fortæller, at tillæg er blevet brugt på ledelse, samtidig med, at der har været meget begrænsede tillægspuljer at arbejde med på universitetet. Og så skal man huske på det samfundsøkonomiske: Der er få ledere, mens det vil være dyrt at honorere mange lektorer og professorer."

En forklaring på kontorchefernes lønfremgang kunne være, at ny-løn-redskabet er velegnet til netop ledere i centraladministrationen. En anden forklaring på at netop kontorcheferne har fået mest, kunne være "borgmestereffekten" – at de statslige kontorchefer sidder tæt på dem, der skal forhandle løn ...

Se side 8: Borgmestereffekten

L140: Optræk til Dandy-konflikter 4

"Videnskabsministeren svarer uldent, når han burde sige klart, at forskere har entydig ret til at holde sig til deres faglighed", siger juraprofessor om ministerens behandling af loven om fusionsuniversiteter

Fusioner: Positiv tænkning 6-7

To seniorforskere er trætte af at høre på universitetsfolks mistro over for sektorforskere: Vi har aldrig været udsat for pres til at bøje vores forskning – og hvis vi blev presset, ville vi sige nej

Borgmester-effekt 8

Kontorcheferne får større lønstigninger, fordi de sidder tættere på magtens topfolk! Og måske var det kontorchef-gruppen, som lavede lønloft for institutledere ...

Rektor Pallesen scorer tillæg 10

Får både høj grundløn, høj resultatlønnen og stort engangsvederlag – og kriterierne er hemmelige

RUCs institutledere 12

- har overstået deres hvedebrødsdage og melder ud med en 110 pct. s støtteerklæring til Rektor samt varsel om drastiske reformer, som rækker RUCs fundament

Topstyringens begrænsninger 14

- universitetets benzin er personalets ejerskab, engagement og gratisarbejde – ikke 9-16-løn-arbejde, siger organisationsforsker fra RUC

KU-humaniora på vægten 16

Forskningen skal måles via point-system. Kæmpemæssigt selvmål, siger tillidsmanden. Tidens krav, siger dekanatet

Når forskere stigmatiseres 20

Jyllands-Posten har kørt heftige hetz-kampanjer med fordrejninger og løgne, fortæller de to religionsforskere i orkanens øje. De føler sig forsvarsløse – og det tærer hårdt

„Det akademiske ethos er i sig selv et bevis på, at videnskaben ikke kan forventes at tale magten imod, med mindre det er forbudt magten at svare igen.“

John Ziman

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Lars Kamp Nielsen,
PharmaDanmark
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Thomas With
(tw@dm.dk)

Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@dm.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. maj 2007

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

DM
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
Tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført)

LEDER

af seniorforsker **Niels E. Poulsen**,
DMs sektor for Forskning Og Formidling

Populær formidling eller peer-reviewet

Regeringen og EU kræver stadig mere bureaukrati og kontrol, regeringen ønsker populærvidenskabelig formidling og patenter. Forskningen er samtidig udsat for løbende besparelser og effektivisering, budgetreduktioner på besparelse i indkøbsordninger, som ikke omfatter dyrt videnskabeligt forskningsudstyr. Det lugter af skjulte nedskæringer af forskningen, hvis der ikke kommer nye midler til de nye arbejdsopgaver med at lave patenter og formidling i pressen. Man fodrer bare den haleløse hund med dens egen hale.

Udsultning af forskningen fortsætter i al stilhed. Debatten har koncentreret sig om patenter og formidling til pressen, men ikke om forskningens kvalitet. Offentlig forskning i dag er afhængig af EU og fondsmidler, som vi søger i stor konkurrence med andre og hvor succesraten er lav (Succesraten hos nogle forskningsråd er pt. under 20 pct.). Succesraten afhænger blandt andet af vores smukke CV med mange peer-reviewede artikler, mens patenter og populære artikler ikke tæller i statistikken.

Vi får stadig flere opgaver ved siden af forskningen. Vi skal som forskere formidle, lave patenter, skrive populært, medvirke i tv. Der skal være synergi mellem forskning og industri. Der er effektiviseringer (læs besparelser), indkøbsordninger (læs skjulte besparelser), evalueringer, brugerundersøgelser, lærerkritik, rigsrevision og EU-revision og mange andre kontrolsystemer. Stigende bureaukratisering af forskningen – stigende mistro til åndens arbejde.

Selvfølger vi er vi enige i, at vi bør formidle vores forskning populært. Befolkningen, herunder erhvervslivet, skal have indsigt i den forskning, den betaler for. Vi skal formidle vores forskning populært og samfundet har brug for patenter. Konflikten består i, at den internationale forskerbedømmelse af den enkelte forsker alene sker på de publicerede

resultater. Det er ikke nok, at vi har lavet patenter, har været i fjernsynet eller skrevet i avisen om vore forskningsresultater. Hvis du har været projektleder eller EU koordinator tæller det ikke. Kun vore dokumenterede resultater i videnskabelige tidsskrifter med peer-review tæller. Populær videnskabelig formidling og patenter opleves som en tidsrøver.

Vor troværdighed som forskere afhænger af, at resultaterne altid først bliver formidlet til andre forskere i videnskabelige artikler og ikke gennem pressen. *Hvilken tiltro til et lægemiddel kan man have, hvis godkendelsesordningen kun var gennem publicering i pressen?* Er der i fremtiden for lidt tid til at publicere videnskabeligt, vil det blive katastrofalt belastende for os som forskere.

Danske universiteter og forskningsinstitutioner skal være bedre til at fortælle alverden om deres forskning og videnskab, lyder budskabet fra det politiske system. *Formidlingen skal også målrettes mod industrien. Men bliver vores forskning mere nyttig af at komme i pressen? Og hvordan skaffer vi tid til at formidle vores forskning til menigmand? Har det overhovedet nogen betydning? Kan forskning konkurrere med sport og politik i medierne?*

Vi skal som forskere være gode til at lave patenter lyder budskabet. Men der er mange eksempler på, at der bliver brugt megen tid og penge på at opnå og opretholde nytteløse patenter. Patenter, der bare ligger ubenyttede i skuffen på forskningsinstitutionerne og som indtil videre har vist sig at være en underskudsforretning. Der mangler et mellemled til at få afprøvet patenterne, så industrien vil bruge dem. Formidling i pressen hjælper ikke, der skal et mellemled ind, der har midler til at teste patenterne, så industrien vil bruge dem.

I Zoo vejes elefanterne en gang om året - nu skal også forskerne også vejes og måles ...

Forskning skal måles

- og resultaterne afspejles i bevillingerne, lyder Regeringens bevillingsstrategi. Regeringen har nedsat arbejdsgrupper, der skal lave modeller til at måle og sammenligne 'forskningskvalitet'

Det næste halve år vil Regeringen have, at der udarbejdes et objektivt og kvantificerbart system, der kan måle forskningens kvalitet. KU-humanioras ledelse har allerede spillet ud med deres egen version, som har vakt voldsom intern debat på fakultetet (se s. 16: **Humaniora på badevægten**). Balladen på KU er formentlig blot en begyndelse på en periode, hvor forskning skal op på en badevægt. Bag balladen gemmer sig nemlig den politisk realitet, som forskere, institutter, fakulteter og universiteter kommer til at forholde sig til de kommende år: Regeringen kræver, at forskningen måles.

Regeringen insisterer på, at alle forskningsmidler i princippet skal fordeles efter "kvalitet" og "konkurrence-udsættelse". Det er en af forudsætningerne i den regeringsaftale, der skal øge bevillingerne til forskning frem mod 2010.

Topstyret modelarbejde

Det næste års tid kommer derfor til at stå i "forskningens kvalitets tegn". Eller rettere: *Hvordan opstilles modeller, der sagligt og retfærdigt måler og sammenligner og fordeler forskningspenge?*

Og det rejser en række klassiske definitionsproblemer: *Kan en afvelskreven monografi om Heidegger sammenlignes med en banebrydende artikel om en sommerfugl i Bolivia? Og hvad er mest værd?*

Det bliver ikke universiteterne selv, som fastlægger kvalitetsmålene. Ministeriet har nedsat fire arbejdsgrupper, der arbejder på kriterier for bedømmelse af universiteternes kvalitet: Produktivitet per medarbejder, uddannelse, vidensformidling og forskning.

Alle fire faktorer skal tages i betragtning, når forskningspengene fordeles. Et par af grupperne er ved at være færdige med arbejdet. Men den gruppe der arbejder med egentlig forskningsmåling, når ikke at blive færdig før den kommende finanslov, og dens arbejde bliver derfor først afgørende til næste år.

KU-humanioras kriterier

KU-humanioras ledelse har allerede lavet sit indspil. Rapporten søger at opsummere de internationale erfaringer med at måle på humanistisk forskning - og på forskning i det hele taget.

En af konklusionerne er, at peer reviews formentlig er et uomgængelige redskab, hvis kvaliteten skal måles. Men også mange andre kriterier kan komme i spil, når man skal vurdere og sammenligne forskningsmiljøer.

Man kan se på graden af ekstern finansiering, fordi den i en eller anden grad afspejler omverdenens anerkendelse af den leverede forskning. Man kan se på mængden af na-

tionalt og internationalt forskningssamarbejde. På antallet af ph.d. studerende og deres eksamens karakterer og på antallet af publikationer pr. vip-årsværk. Artikler forfattet på fremmedsprog kan også være et kvalitetsparameter. Ikke nødvendigvis på engelsk. På nogle fag tilsiger traditionen at den væsentligste debat foregår på andre sprogområder.

I rapporter gennemgås blandt andet den "norske model" for forskningskvalitet, som er regeringens forbillede. Den norske model samler og systematiserer al forskning i en enkelt stor model. Men rapporten fra Det Kongelige Bibliotek og KU peger på en række svagheder. Blandt andet det meget kraftige fokus på internationalisering, der betyder at det norske sprog bliver nedprioriteret.

KU-rapporten fortæller også, at England bruger kvalitetsmålinger til at fordele penge. Rapporten hævder, at det ikke har vakt så stor modstand og så store problemer, som man først regnede med - men det er dog en sandhed med modifikationer, for det engelske RAE-system er udsat for stadig kritik for at skævvride det daglige arbejde og forskningsbevillingerne (se s. 17: "Akademisk frihed som kvalitetsmål").

TKW

Forskningsresultater ikke

Videnskabsministeren har svaret uldent på spørgsmål om forskeres ret til at sige fra over for politisk pres i forbindelse med lovbehandlingen af L140 om fusionsuniversiteter. Understreger ikke, at forskerne har ret og pligt til at holde fast i fastholdelse af deres faglighed.

Hvad skal en forsker gøre, hvis en forskningsleder lægger pres på forskeren for at ændre i forskeren myndighedsrapportering, at udsætte publicering eller at pålægge forskeren ikke at udtale sig om et konkret forskningstema?

L140: FUSIONS-UNIVERSITETER

Sådan lød et spørgsmål til videnskabsminister Sander i forbindelse med lovbehandlingen af L140 om fusionsuniversiteter. Ministerens svar lød:

"Hvis forskningslederen har hjemmel til den pågældende beslutning, så er det forskerens tjenestepligt at rette sig herefter. Hvis

Optræk til Dandy-konflikter?

"Der vil uundgåeligt komme Dandy-lignende konflikter", siger juraprofessor Claus Haagen Jensen. "Når universiteter påtager sig opgaver, som er sponsoreret af private firmaer eller myndighedsrapporter bestilt af ministerier, så vil der uvægerligt opstå konflikter, når forskerne præsenterer data, som rekvirenten opfatter som stridende imod sine interesser. Om så forskerne holder fast i fagligheden - som Dandy-forskerne der retsmæssigt havde rygdækning til at sige nej - eller forskerne bøjer nakken og følger rekvirenten, vil tiden vise. Og om konflikten kommer åbent frem eller bliver handlet af bag lukkede døre, vil også kun tiden vise".

Dandy-sagen handlede om forskeres ytringsfrihed. Den blev afsløret i november 1999 af Jyllands-Posten: To forskere blev truet med retssag til at udsætte offentliggørelse eller til at trække forskningsresultater tilbage, som pegede på, at V6-tyggegummi ikke havde påviselig positiv effekt til forebyggelse af huller i tænderne.

Konflikten var eksemplarisk: Den frie forskning contra Dandys ejendomsret til den forskning, som de havde betalt 300.000 kr. til. Firmaet mente, at samarbejdskontrakten gav dem ret til at stille krav til resultatet, mens forskerne så aftalen som et mindre bidrag til uafhængig forskning.

Men disse uklare kontraktforhold betød alvorlige konflikter. Og Århus-rector Henning Lehmann greb ind ved at henstille til forskerne om at trække deres abstrakt til en konference tilbage, hvilket de så følte sig tvungne til.

Senere fastslog en udredning fra Videnskabsministeriet imidlertid, at rektors indgreb var uberettiget, og at det stod forskerne frit for at publicere deres faglige resultater - hvilket forskerne så gjorde.

forskningslederen ikke har en sådan hjemmel, så har forskeren pligt til at gå til forskningslederens foresatte". Og hvis han afvises af den overordnede kan han gå til Ombudsmanden eller klage til Videnskabsministeriet, som er tilsynsmyndighed (spm. 25 og 85).

Ministerens svar er imidlertid utilstrækkeligt, siger juraprofessor Claus Haagen Jensen.

"Ministerens - og embedsmændenes - svar er uldent og kan så tvivl om retstilstanden. Det er et problem, at ministeren ikke tager mere håndfast på denne problematik og tydeligt præciserer, hvad der er ret og vrang i spørgsmålet om forskeres ret til at fastholde deres faglighed, hvis de bliver udsat for politiseret pres. Ministeren burde have benyttet muligheden til utvetydigt at understrege forskernes ret og forpligtelse til at fastholde deres faglige integritet", siger han.

"Som universitetsmand ville vi aldrig drømme om at acceptere en sådan ekstern veto i forhold til et stykke forskning eller en myndighedsopgave. Det er væsensfremmed for, hvad der foregår på et universitet. Vi kan ikke pantsætte vores autonomi og frihed og gøre den til et forhandlingsspørgsmål".

Fagligheden ikke til forhandling

Ministeren sår tvivl om retstilstanden og åbner op for at gøre forskningsresultater til forhandlingsspørgsmål, hvor forskeren fra sag til sag risikerer at skulle relativere sin faglighed:

"Men fagligheden er ikke til forhandling. Almindelige retsregler giver forskere ret til at fastholde deres faglige synspunkter. Og hvis nogle - ministerier eller forskningsledere - prøver at bøje fagligheden med politiserede motiver, så er der tale om en åbenbar ulovlighed, og så har forskeren ligefrem en meddelelsespligt herom. Man kan og skal sige fra", forklarer juraprofessoren. "Men vel er det ét magtforhold, hvor forskeren må have personlig integritet til ikke at lade sig kue. Og der er trods alt en betydelig grad af individualisme på et universitet, som kan være med til at bevare en høj grad af faglig autonomi og forskningsfrihed."

Forskere kan komme under politisk pres

Juraprofessoren kan godt forestille sig konflikter: Der kan opstå situationer, hvor der vil blive udøvet et betydeligt element af politisk pres i forhold til enkeltforskere eller institutioner. Forskere kan blive bedt om at udelade kontroversielle dele af en rapport. Eller forskningslederen kan bede forskeren om at fjerne rekvirenten, for at institutionen også får den næste kontrakt: "Men forskerne eller institutionerne har ingen pligt til at føje sig for dette. Forskerne har en forpligtelse til at holde fast i

sin faglighed", siger juraprofessoren.

Det kan være et problem, at de nye universiteters ledelseshierarki er selvbekræftende, idet forskningslederen er udpeget af dekanen, og at lederne vil holde sammen, hvis forskeren klager:

"At lederne kan hænge sammen, kan være et problem, jo. Men man skal dog være opmærksom på, at hvis en overordnet tiltræder forskningslederens afvisning, så bliver man medansvarlig. Og tager de fejl i en kæde kan det gøre ondt på dem bagefter".

Ministerens - og embedsmændenes - svar er uldent og kan så tvivl om retstilstanden. Det er et problem, at ministeren ikke tager mere håndfast på denne problematik og tydeligt præciserer, hvad der er ret og vrang i spørgsmålet om forskeres ret til at fastholde deres faglighed, hvis de bliver udsat for politiseret pres.

Retsbeskyttelse af 'whistleblower'

Under lovbehandlingen blev ministeren spurgt, hvad forskeren har af retsbeskyttelse, hvis han sladrer om, at han er lagt under

til forhandling

forbindelse med udførelse af myndighedsopgaver. Ministerens uldne svarligheden, siger jura-professor

pres af et ministerium eller en forskningsleder: **Hvilken beskyttelse har den ansatte som "whistleblower", overfor repressalier fra sine overordnede i det tilfælde, at den ansatte klager over forskningslederens begrænsninger af forskerens publiceringsret eller ytringsfrihed?**

Ministeren svarede med henvisning til Justitsministeriets vejledning om offentligt ansattes ytringsfrihed (betænkning 1472). Heraf fremgår, at *en forskers lovlige fastholdelse / protest ikke kan føre til fyring eller andre sanktioner, fx forflyttelse eller lønfrysning. Men der kan dog være tilfælde, hvor en protest kan resultere i samarbejdsvanskeligheder. Ledelser skal dog i sådanne tilfælde være opmærksomme på, at der stilles særlige krav til kvalifikation og beviser over for den ansatte i tilfælde af sanktioner. "Og ledelsen skal samtidig have det vægtige hensyn til offentligt ansattes ytringsfrihed for øje"* (spm. 87)

Professor Haagen Jensen var selv med til at udarbejde whistle-blower –betænkningen (betænkning 1472: Ytringsfrihed og meddelelser for offentligt ansatte): "Den angiver ikke knivskarp retsbeskyttelse af den ansatte. Men Ministeren kunne godt have præciseret, at der er vide rammer for den of-

fentligt ansatte ytringsfrihed, så der er kun få ting som afskærer disse fra at udtale sig om faglige spørgsmål, jf. fx forvaltningslovens begrænsninger om personfølsomme oplysninger m.m."

Der er ifølge juraprofessorens opfattelse to måder at agere whistle-blower på: "Forskeren kan forfølge de almindelige klagemuligheder opad i systemet for i værste fald at ende hos Ombudsmanden. Den anden mulighed er at gå i offentligheden, for at få udbredt kendskabet til sagens indhold. Jeg vil personligt anbefale, at man starter med at bruge sine klagemuligheder, for så har man mulighed for at råbe folk op højere oppe i systemet. Kun i nødsfald bør man gå ud i offentligheden, for gør man det, så risikerer man at myndigheden lukker sig om sig selv og ikke er til at hugge eller stikke i".

jØ

Hemmelige fusions-betingelser?

Videnskabsministeren nægter fortsat at offentliggøre, hvad de øvrige ministerier stiller af krav og betingelser til overdragelsen af 'myndighedsopgaver' til universiteterne. Ministerierne har skrevet høringssvar, men dem må universiteterne og offentligheden ikke få indblik i.

Folketingets opposition har boret i, hvorfor ministeriet tilbageholder svaret. Per Clausen (Enhedslisten) har spurgt, **om det er i overensstemmelse med virksomhedsoverdragelsesloven, når universiteter overtager 'myndighedsopgaver', men ikke må kende de forudsætninger og betingelser, som de bevilgende og kravstillende myndigheder har til overdragelsen?**

Ministeriet vil ikke ud med høringssvarene, men har blot svaret, at universiteterne skriftligt er orienteret om betingelserne for fusionerne. Universiteterne har bekræftet og accepteret "disse betingelser".

Rektorkollegiets formand vil ikke dramatisere:

"Det er underligt, at vi ikke må se de høringssvar, hvis der ikke står noget problematisk, hvorfor så ikke offentliggøre dem", spørger Jens Odders-hede. "Jeg vil ikke spekulere i, hvad der eventuelt står i høringssvarene. Universiteterne må jo gå ud fra, at der ikke står noget ud over de forudsætninger og betingelser, som vi har skrevet under på. Hvis der er nogle skjulte eller underliggende præmisser, som vi ikke kender, så synes jeg, at ministerierne har et problem, for så er universiteterne jo indgæet på fusionerne på ukendte præmisser".

Forskningsstyring: Pålæg af forskningstema

I fremtiden kan den enkelte forsker pålægges at forske inden for det, som er nævnt i universitetets forskningsstrategiske ramme. Inden for denne ramme har forskeren frihed til at vælge metode, fremgangsmåde og emne.

Sådan lyder et svar fra Videnskabsministeren (spm. 88). Svaret betyder, at en forskningsleder kan pålægge en forsker at ændre sit forskningstema til noget, som er omfattet af universitetets / instituttets forskningsstrategi. I fremtiden bliver det derfor vigtigt, hvilke forskningsfelter, der nævnes i universitetets udviklingskontrakt.

Ministeren fastslår i øvrigt, at forskningsfrihed gælder for universitetet, ikke for forskeren: "...den frie forskning udgør et væsentligt bidrag til universitetets samlede forskningsresultater, og derfor ikke alene bør betragtes som et gode for den enkelte forsker. Det er således naturligt, at den frie forskning ligger inden for universitetets forskningsstrategiske ramme, som fastlagt i udviklingskontrakten".

Ejerskab til forskningsdata uklart

I forbindelse med behandlingen af loven om fusionsuniversiteter er Videnskabsministeren spurgt, hvem der har ejerskabet brugsrettigheder og eventuel ophavsret til databaseoplysninger vedrørende Danmarks Fødevareforskning, DMU og DJFs udførelse af myndighedsopgaver.

Ministeren svarede, at aftaler pt. er under forhandling, dvs. at det er uklart, om det er universitetets, rekvirenten eller ministeriet, som har ejerskabet. Men ministeriet konstaterer, at der også skal tages stilling til, om eksisterende forskningsdata om fx overvågning kan / skal udleveres til et privat konsulent, hvis myndighedsopgaver "konkurrenceudsættes" (spm. 81).

jØ

'Dialog' om afrapporteringer

Ministeriers 'gennemsyn' af myndighedsrapporteringer skal være saglige og ikke politiske

Mistænkeliggørelse af sektorforskningens tvivlsomme forskningspraksis handler oftest om, hvorvidt ministerier har kunnet blande sig i en faglig afrapportering. Der har sjældent været fremlagt klare eksempler på en sådan politisering, hvilket de mistroiske forklarer med, at loyalitet overfor ledelsen har handlet sagerne af bag lukkede døre. Få er således stået frem som "whistle-blower".

Under lovbehandlingen blev ministeren også spurgt, **om der er noget som forhindrer et ministerium i at indføre kontraktbetingelser for en myndighedsopgave som fx at ministeriet skal have ret til at gennemse / rette i en udredning / rapport, før rapporten udleveres?**

Ministeren svarede, at *loven ikke giver et ministerium ret til at indføre begrænsninger i forsknings- eller ytringsfrihed i en kontrakt (ud over hvad der fremgår af forvaltningsloven) Men i forbindelse med en rapport er der ikke noget, der forhindrer, at der er dialog mellem det pågældende ministerium og universitetet. Dette ændrer ikke ved det faktum,*

at universitetet skal kunne stå inde for forskningskvaliteten og de forskningsfaglige resultater og eventuelle anbefalinger (spm. 23 og 84).

Om ministeriers 'gennemsyn' af afrapporteringer siger Haagen Jensen:

"Jeg ser ikke noget illegitimt i, at der er "en dialog" mellem parterne om en rapportering, før denne frigives. Det kunne jo være, at ministeriet har nogle fagligt relevante bemærkninger, som vil kunne forbedre den faglige kvalitet. Men ministeren kunne have understreget, at 'dialog' ikke er en ministeriel veto. Det skal kraftigt understreges, at dialogen skal handle om det faglige og ikke det politiske", siger han.

"Og hvis det kommer til en tvist, står forskeren efter min opfattelse stærkt, fordi denne alt andet lige er fagmand – og dermed bør have stærke faglige argumenter mod politisk pres fra et ministerium. Og det skal altså understreges, at forskeren ikke har en pligt til at føje sig for politiske ønsker".

jØ

Fusioner: Positive synergier

Det er uberettiget og et dårligt afsæt for fusioner, når nogle universitetsfolk er mistroiske overfor sektorforskningens forskningsfrihed

"Jeg oplever en vis mistro overfor og et manglende kendskab til sektorforskningen fra universitetsside, for at der laves 'bestillingsforskning' eller for at 'nytteorientering' helt dominerer, så der ikke laves uafhængig grundlagsdannende forskning. Det er ikke min erfaring efter 25 år som sektorforsker. Jeg har aldrig oplevet at blive presset til at lægge navn til resultater, som jeg ikke kunne stå fagligt inde for. Jeg har tværtimod oplevet rigtigt gode betingelser for forskningen – når man ser bort fra økonomien – og jeg synes, at vi på institutionerne skal gå positivt ind i fusionerne".

GODE VIBRATIONER

Seniorforsker Per Schjønning har i mange år været ansat på Danmarks Jordbrugsforskning (DJF) i Foulum, som nu er blevet fusioneret med Aarhus Universitet. Han argumenterer for en positiv tilgang til fusionerne, selv om han er bevidst om, at man ikke skal være blind for, at der kan være en risiko for politisering via politisk pres på 'myndighedsopgaverne':

"Fusionerne giver muligheder for helt nye faglige synergier, når sektorforskere og universitetsforskere skal arbejde sammen. Og det skader ikke videnskaben eller universitetet, at vi som forskere inspireres af problemer og udfordringer i det omgivende samfund. Vekselvirkningen mellem forskningsdiscipliner samt mellem forskerne og samfundets aktører kan anspore til vigtige spring fremad i den videnskabelige proces".

Fri forskning kræver ressourcer

Han oplever, at han på DJF i mange år har haft privilegerede forskningsvilkår, hvis frihedsgrader har lignet universitetets: "Jeg oplever, at vi har haft frie rammer for vores forskning. Jeg har selv forsket i den dyrkede jord, som er stresset på grund af intensiv udnyttelse. Det er komplicerede problemstillinger, og jeg har gang på gang oplevet, at det har været muligt at forfølge mere grundlæggende spin-off spørgsmål, der dukker op i forbindelse med den anvendelsesorienterede og strategiske forskning. Men det kræver, at der er frie midler til rådighed. Og det kniber det mere og mere med".

Han medgiver, at forskningsbetingelserne på DJF måske har været bedre end på andre sektorforskningsinstitutioner: Her har forskningsandelen af (nettoforbruget) været 59 pct. mens det på Danmarks Fødevareforskning (DFVF) var 33 pct. og på Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) 28 pct. Det betyder, at DFVF og DMU groft sagt har haft dobbelt så mange 'myndighedsopgaver', overvågningsopgaver el.lign. – og dermed færre ressourcer til egentlige forskningsopgaver (Jf. svar 77 vedr. lovbehandling af L140).

Forskerverdenen må ikke være stivnakket

Han advarer mod, at fokusere stivsinnet på det klassiske universitets rammer:

"Hvis vi som institutioner eller forskere ikke forstår at indrette os på at orientere os efter samfundets krav, så kan det blive en reel trussel mod selve videnskabens eksistens. Hollandske erfaringer viser, at hvis man ikke indretter sig mod kravene, så underminerer politikerne finansieringen ved at flytte forskningspenge andre steder hen. Helt analogt er der i Danmark afsat 3 mia. kroner til 'innovationsudvikling', målrettet mod miljøer uden for universiteterne".

For forskerne er det vigtigt, at rammerne er i orden. Derfor må politikernes og ministeriets detailstyring ophøre, derfor må politikernes udpegning af indsatsområder - cigarkasse-tænkningen - ophøre, så bestyrelserne får så frie dispositionsmuligheder som muligt, herunder at basisbevillingerne bliver af en størrelse, så forskningsfriheden bliver reel.

Men lige nu går det den modsatte vej: Regeringen vil ikke give flere basismidler, men vil derimod 'konkurrenceudsætte' forskningen?

"Det er en forkert udvikling, og vi må prøve at modvirke dette ved at støtte bestyrelserne i at få reel autonomi".

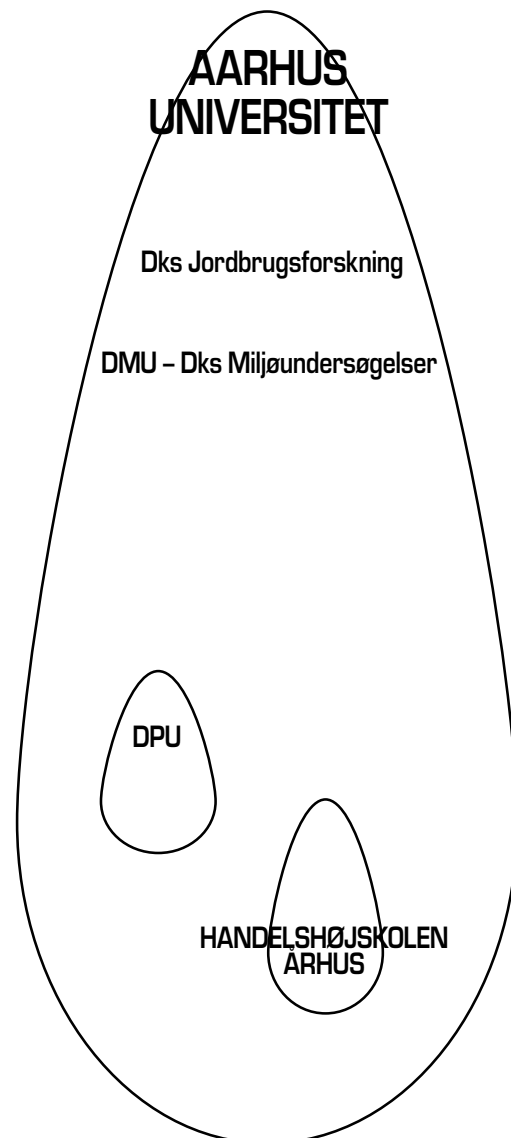
10 pct. myndighedsbetjening

Seniorforskeren understreger, at han kun i meget begrænset omfang har arbejdet med opgaver, hvor der kunne være politiske kontroverser i rapporteringen:

"DJF kunne ses som et isbjerg, hvor 90 pct. af forskningen var usynlig under overfladen og hvor de sidste 10 pct. beskæftigede sig med myndighedsbetjening, eksterne opgaver m.m. Og det kan godt være, at forskere, som har været tættere på myndighedsrelaterede opgaver i højere grad har været inde i forhandlinger med embedsmænd, som ville 'politisere' forskningen. Jeg kender dog ingen eksempler herpå".

Men er det så ikke naivt når Schjønning uden videre opfordrer til en positiv tilgang til fusionerne, når der er en risiko for, at 'myndighedsbetjening' af ministerier sniger en politisering ind ad bagdøren?

"Den må imødegås ved, at der er synlighed om kontrakter og forskning, så ministerierne ikke kan misbruge forskningen".

Dilemmaet: Hvis forskeren presses til at slette i rapport?

Men hvad ville Schjønning selv gøre, hvis et ministerium har bestilt en myndighedsopgave hos ham, og ministeriet beder ham om at slette et kontroversielt afsnit inden rapporten publiceres?

Seniorforsker Per Schjønning: "Ligesom man kan rette i en forskningstekst, når man har fået reaktioner fra en peer-review'er før publicering, så kan man jo også rette i en myndigheds-rapport, hvis der er gode faglige argumenter for det. Men hvis rettelsen er politisk motiveret og ikke fagligt, så vil jeg nægte det".

Hvad ville han så gøre, hvis hans institutleder pålægger ham at slette afsnittet, selv om der ikke er faglige begrundelser for det?

"Ud fra min erfaring i DJF tror jeg, at det er hypotetisk spørgsmål. Men jeg ville nægte. Det er måske naivt, for det kan koste mig jobbet, men jeg vil ikke kunne holde til at gå på kompromis med fagligheden ..."

Universitetsfolks dobbeltmoral

- når de mistænkeliggør sektorforskningens metoder og forskningsfrihed, men glemmer de medicinske fakulteters samarbejde med medicinalindustrien

Den største skandale i nyere tid i den danske forskningsverden var altså Dandy-sagen ...

FEJ FOR EGEN DØR

Seniorforsker Steen Lykke Nielsen fra DJF i Flakkebjerg er irriteret over mistænkeliggørelsen af sektorforskningen:

Der er en betydelig del af dobbeltmoral fra universitetsside, når man på den ene side er bange for at forskningsfriheden kommer under pres, fordi sektorforskningsopgaver kommer ind under universitetet - og på den anden side, at universitetets sundhedsvidenskabelige fakulteter i årevis har lavet bestillingsforskning for medicinalindustrien. Hvis man definerer forskningsfrihed som at forskerne ikke kan pålægges at udføre bestemte opgaver, så viser det, at universiteterne ikke har været så nøjeregnende med forskningsfriheden tidligere. Der synes jeg, at universiteterne skulle feje for sin egen dør i stedet for at mistænkeliggøre sektorforskningen for at gå på kompromis.

Dilemmaet: Hvis forskeren presses til at slette i rapport?

Men hvad ville Lykke Nielsen selv gøre, hvis et ministerium har bestilt en myndighedsopgave hos ham, og ministeriet og forskningslederen beder ham om at slette et kontroversielt afsnit inden rapporten publiceres?

Seniorforsker Steen Lykke Nielsen: "Det ved jeg sgu ikke. Det er et hypotetisk spørgsmål, for det har jeg aldrig oplevet. Men jeg ville vel gå højere op i systemet til direktøren".

Hvis så direktøren siger: Kan du ikke for en gangs skyld lige rette i det, så vi også får opgaven næste gang?

"Jamen, sådan spiller klaveret jo ikke. Ministeriet er jo interesseret i at få så gode baggrundsoplysninger som muligt og ikke amputerede rapporter, der bare fortæller en del af virkeligheden ..."

Men er det ikke naivt at bagatellisere, at et ministerium har politiske interesser i bestemte forskningsresultater, så forskere kan blive tvunget til at forhandle om sin forskning?

"Hvis universitetsfolk er så bange for det, så skulle de jo overlade det til os, som ikke er bange for at indgå i det. Vi må jo ikke glemme, at vi - og universitetet - skal leve af at udføre disse myndighedsopgaver ...", slutter seniorforskeren.

Forskningsfrihed relativt

Forskningsfrihed er et relativt begreb. Alle forskere arbejder inden for en vis strategisk og økonomisk ramme på deres institution, og man er nødt til at agere inden for disse rammer. Problemet er, at her er frihedsrammerne overalt blevet indsnævret, for hvor vi tidligere arbejdede inden for en stor basisbevilling, da skal vi nu arbejde inden for politisk udpegede programmer og cigarkassebevillinger. Det er en styring af forskningens indhold og en indskrænkning af det frie valg af forskningstema, som især har ramt sektorforskningen, men vi skal lige holde fast i, at vi fortsat har autonomi til at udføre forskningen efter bedste faglige normer, forklarer han og tilføjer, at også universitetsforskningen i stigende grad må føje sig for den politiske udpegning af forskningstemaer, fx via konkurrence-udsætning m.m.

Isoler myndighedsopgaverne

Han anerkender, at der kan være et vist politisk pres omkring myndighedsopgaver på kontroversielle samfundsområder:

"Myndighedsopgaver er ikke forskning, men udredning som er forskningsbaseret. Personligt har jeg ikke oplevet, at være sat under politisk pres", siger han. "Og universitetets løsning på at udføre disse opgaver er at overlade dette til sektorforskere, som ikke er bange for at indgå. Under udførelse af disse opgaver opfatter sektorforskere sig som embedsmænd, der er loyale overfor myndigheden og kan holde sine personlige synspunkter adskilt herfra".

Ved at isolere myndighedsopgaverne til bestemte medarbejdere, kan universitetsforskere fortsat beskæftige sig med deres felter og behøver ikke at bekymre sig om deres forskningsfrihed, siger seniorforskeren.

jø

USA: Kvindelig Harvard-rector

Tidligere i år kom Harvard-rector Larry Summers i stormvejr efter udtalelser om, at kvinder genetisk set er dårligere rustet end mænd for at dyrke naturvidenskab. Det kostede ham jobbet.

Skæbnens ironi er, at han erstattes af den kvindelige historieprofessor Drew Galpin Faust, som blev valgt i februar. Hun er den første kvindelige rektor i Harvard's 371-årige eksistens.

Rusland: kamp mod korruption

Russiske universitetslønninger er usle, så lærere og administratorer skaffer sig biindtægter ved at afkræve ansøgere og eksaminanter penge. Det russiske parlament, Dumaen, vedtog derfor, at indføre en national prøve for afgangselever fra grundskolen, så der kunne dannes grundlæggende standarder og objektive optagelsesstandarder ved universiteterne.

Eksperter og fagforeninger advarer dog mod at tro, at den nationale prøve afliver bestikkelsen. Højere lønninger til lærere og administrativt personale vil derimod løse selve problemet.

EU: Flest nyuddannede kvinder

Årets EU-rapport om ligestilling fortæller, at der bliver stadig større kvindeovervægt i de højere uddannelser, ifølge det svenske Högskoleverket. 59 pct. af de nyuddannede er kvinder, men fordelingen på fagområder er mere traditionel:

Over halvdelen af de nyuddannede kvinder har studeret humaniora, kunsthøgskole, sygepleje eller lærer. Mindre end en fjerdedel af mændene har studeret inden for disse fagområder. Kun en ud af ti kvinder har studeret tekniske fag, mens det samme gælder for fire af ti.

Det afspejler sig alt sammen senere i lønnen efter studierne: Kvinderne tjener i gennemsnit 15 pct. mindre end mændene.

Irak: Kollaps på universiteter

Irakiske studenter i tusindvis holder sig borte fra universiteterne eller søger til udlandet for at afslutte studier. Det skyldes dels de retsløse forhold og gadevolden, dels at volden trænger helt ind på campus:

Næsten 300 universitetslærere er blevet dræbt og 3200 er flygtet ud af landet siden invasionen i 2003. I januar omkom 65 personer da en bombe eksploderede udenfor Mustansiriya-universitetet i Bagdad. Universitetet lukkede i to dage, men Undervisningsministeriet ville ikke kapitulere:

"Det ville være et hårdt slag for hele Irak hvis universitetet lukkede nu. Vi lukkede ikke under de to sidste krige, og vi arbejder for at stå denne krig igennem også".

England: Flere donationer

Den engelske regering vil - efter USA-forbillede - tilskynde universiteterne til at få hente større fondsmidler ude i byen. Regeringen har afsat 2 mia. kroner som udløses under den forudsætning at universiteterne selv indsamler det dobbelte beløb fra rige mæcener, private firmaer, filantroper og tidligere studenter.

Erfaringsmæssigt er det dog noget, som især vil gavne toppen: Oxbridge - Oxford og Cambridges eliteuniversiteter - står til at få endnu flere penge i statsstøtte.

Borgmester- eller minister-effekt: At dem som sidder tættest på magtens topfolk får de største lønstigninger ...

Borgmester-effekten

Kontorcheferne har fået større lønstigninger end universitetsfolket, fordi de sidder tættere på statens lønforhandlere

Kontorchefer i staten og gennemsnitsprofessoren har fået klækkelige lønstigninger mens lektorlønningerne er gået i stå (**se forsiden**).

LEKTORLØN

"Jeg er måske lidt overrasket over, at lønudviklingen har været så meget bedre for professorer end for lektorer. Det kan hænge sammen med det tillæg som følger med de nye tidsbegrænsede stillinger: professor 'mso' (med særlige opgaver). Men jeg er nok ikke så overrasket over, at kontorchefernes løn er løbet fra: Der bruges rigtig mange penge på 'ledelse' i disse år", siger professor **Tor Eriksson** fra Handelshøjskolen i Århus.

Når kontorcheferne har fået større lønstigninger, kunne det se ud som om lønssystemet er mere velegnet for centraladministrationen end for universitetssektoren:

"PRINCIPIELT retter de nye lønssystemer sig mod ALLE medarbejdere", konstaterer professoren: "Men det ser ud til, at systemerne gavner folk højere oppe i hierarkiet og især er et velegnet redskab i statsadministrationen. Der kan være et element af 'borgmester-effekt' i det: At dem som sidder tættest på magten drager mest nytte af systemet", siger han og tilføjer, at det er bemærkelsesværdigt, at kontorcheferne får deres tillæg som (vilkårlige) engangsvederlag uddelt af arbejdsgiveren - ikke som resultatløn på objektive målbare kriterier".

Dilemmaer i lektor-løftet

Lektorfagforeningernes forklaring på lønstagnationen lyder, at universiteterne ikke har haft penge til at lave en tillægspulje 'ny-løn' til den store lektorgruppe.

Finansministeriets forklaring på lektorernes lønstagnation lyder, at universiteterne og fagforeningerne har været uvillige til at acceptere og bruge individuelle løn-redskaber: Og Finansministeriet kan henvise til professorgruppen som succeshistorie: De er løftet 23 pct. i perioden 2000-06, fordi professorer kan indgå individuelle kontrakter og kan forhandle sig til individuelle tillæg.

Men *bagsiden* er, at professor-mso'erne (med særlige opgaver) er tidsbegrænsede stillinger uden sikkerhed i ansættelsen). For fagforeningerne er lønafmitningen fra mso'erne på andre grupper tvivlsom, for tillægsstørrelser og kriterierne for den enkelte professors tillæg er ofte ukendt.

Mens lønsummen vokser i succesfulde private firmaer, så vokser den ikke for succes'er på universitetet. Politikerne vil have incitaments-løn, men der afsættes ikke flere penge til det på universiteterne.

Hvad er Erikssons råd til fagforeningerne, så lektorerne løftes?

"Det er ikke nemt", siger han og fortsætter efter en tænkepause: "Ensartet løn, som hidtil har været politikken i nogle fagforeninger, er alt andet nemmere at håndtere end individuelle tillæg. Men arbejdsgiverne presser på for mere incitamentsløn. Hvis arbejdsgiverne kommer igennem med det, så må universiteterne og fagforeningerne insistere på, at politikerne afsætter penge til at

realisere projektet. I dag er der for få penge til at belønne medarbejderne".

God bundlinie giver mere lønsum i den private sektor

Selv om lektorlønnen er blevet frosset i det seneste tiår, så spår Eriksson dog, at regeringens 'konkurrence-udsættelse' af forskningsmidler i de kommende år også vil smitte af i form af større løndifferentiering:

"Når forskningens performance skal måles - via publikationsmål, undervisningsevaluering m.m. - som en del af kontrakten mellem universiteterne og ministerierne, så vil forskerne også blive målt på individniveau. Og det vil tydeliggøre forskelle i præstationer, og dermed tilskynde til lønforskelle mellem de enkelte medarbejdere".

I den private sektor er der mange individuelle kontrakter og der er resultatløn. Hvis afdelingen eller medarbejderne performer godt, kan det afspejles på bundlinjen, og medarbejdere belønnes i form af højere løn, forklarer Eriksson på baggrund af hans lønstudier i den private sektor.

"Mens lønsummen vokser i succesfulde private firmaer, så vokser den ikke for succes'er på universitetet. Politikerne vil have incitamentsløn, men der afsættes ikke flere penge til det; pengene til tillæg skal findes ved interne ombudgettering. Men hvis politikerne ønsker incitamentsløn, hvor universitetslærere gør en ekstra indsats for at forbedre forskning eller undervisning, så må det også betale. Politikerne må jo indse, at alle i samfundet har nytte af, hvis universitetet forbedres".

jø

'Retfærdig løn

En lønundersøgelse i 2004 fortalte, at ledelser og tillidsrepræsentanter ser meget forskelligt på de nye tillægssystemer på universiteterne

Der er stor forskel på, hvordan ledelsen og tillidsfolkene opfatter det nye lønsystems konsekvenser. Det kan man udlede af den fælles "lønrøje", som Personalestyrelsen (statens arbejdsgivere) og universitetsfagforeningerne lavede i 2004, hvor man undersøgte lønudviklingen på 7 forskellige forsknings- og universitetsinstitutter.

Der var stor forskel i vurderingen af værdien af løntillæg og hvordan de anvendes. Mens ledere typisk mente, at hensigten med lokale tillæg især er "fokus på resultater", så mente tillidsrepræsentanter, at det burde være "gennemsigthed og retfærdighed" i løndannelsen.

Der var også stor forskel i, hvordan parterne oplevede lønsystemets konsekvenser:

- Tillidsrepræsentanterne vurderede, at systemet "slet ikke" fremmede samarbejde, så mente lederne, at det gjorde det "i nogen eller i mindre grad".

- Tr'erne vurderede, at systemet "slet ikke" fremmede effektivitet i forskningsarbejdet, så mente ledere, at det skete i nogen grad og i mindre grad.

- Tr'erne mente, at der i mindre grad var retfærdighed i løndannelsen, så mente ledere, at det var der i nogen grad.

- Tr'erne mente at der i nogen grad og i mindre grad var sammenhæng mellem indsats og løn, så mente de fleste ledere, at der var der i nogen grad og nogle mente endda, at det var der i høj grad.

Samlet oplevede ledelsessiden, at det nye lønsystem bidrager til fokus på prioriterede arbejdsopgaver samt at det er et godt rekrutteringsinstrument.

Tillidsfolkene mente imidlertid, at lønsystemet kun i ringe udstrækning var medvirkende til at sætte fokus på prioriterede arbejdsopgaver: Systemet har sat derimod fokus på resultater, men ikke på effektivitet og kvalitet i forskning og undervisning. Og så er systemet kun i ringe grad medvirkende til at motivere medarbejderne. Ikke overraskende vurderer tr'erne da også, at medarbejderne er negativt indstillet overfor de nye lønsyste-

Lønindeks for udvalgte grupper (indeks 100: lektorer 1995-2006).

	1995	2000	2006
Adjunkter	72	96	117
Fuldmægtige	88	97	116
Lektorer	100	125	134
Professorer	115	150	186
Kontorchefer	120	160	199
Gennemsnitlig realløn i kroner:			
Lektorer	380.000	452.000	519.000

Kilde: 1995: FORSKERforums skøn over lønstatistik (forudsætninger: Adjunkter 3 års anciennitet, fuldmægtige 7 års, lektorer 10 års). 2000-2006 AC-lønnotat marts 2007).

Kontorchefs-misundelse

Var det kontorchefer, som stod bag Videnskabsministeriets lønloft for institutledere, så disse placeres lavere end kontorcheferne ...

FORSKERforum afslørede i sidste nummer (forsiden nr. 203), at Videnskabsministeriets reaktion på de drastiske lønstigninger for rektorer og institutledere var at indføre et lønloft. Men var det ministeriel sparelyst, som stod bag – eller blev lønloftet indført for at institutledere skal tjene mindre end ministerielle kontorchefer?

LØNKAMP

Mange institutledere ville miste over 100.000 kr. årligt, hvis deres løn skulle indrettes efter lønloftet (ad lønstatistikker se fx AUs i nr. 200 og KUs i nr. 202). Nye institutledere på medicinske fakulteter står til at miste knap 200.000 kr. i forhold til deres kolleger, som nåede at forhandle løn inden lønloftet.

Lønloftet dikterer i praksis, at institut-

ledere med over 100 årsværk maksimalt må tjene 705.000 kr. (hertil kan evt. komme 23 pct.'s åremålstillæg, når der ikke er tilbagegangsstilling) – hvor AC-lønstatistikker fortæller, at kontorchefer i staten i gennemsnit tjener 767.000 kr.

Onde tunger hævder nu, at der kan være skjulte motiver bag lønloftet for institutlederne, så disse indplaceres under de ministerielle kontorchefer - selv om institutlederne typisk har langt flere medarbejdere under sig. Drivkraften bag lønloftet kunne være "en hierarkisk opfattelse af den offentlige sektor, hvor departementer pr. definition opfattes som vigtigere end de institutioner, der står for driften af de offentlige opgaver", som det syrligt er formuleret af en kritiker.

jø

Rektor Pallesen scorer

Nogle ledere kan det med løn: DTUs rektor scorer både høj løn, maksimal

Nogle universitetsledere er bedre end andre til at trække på det nye lønsystems muligheder for at *peppe lønnen op* med diverse individuelle tillæg. DTU-rektor Lars Pallesen viser sig dog at være i særklasse:

Ved siden af den almindelige løn, så fik han også udbetalt maksimal resultatløns, hhv. 168.000, 170.000 og 175.000 kr. for årene 2003-2005. Men herudover fik han også udbetalt engangsvederlag på 95.000 – 170.000 kr. for de samme år, fortæller FORSKERforums aktindsigt.

Det betyder, at Pallesens bruttoløn for 2005 var på hele 1.530.000 kr. – hvorved han det år var den suverænt højstlønnede rektor,

idet KU-rektor Linda Nielsen som den næsthøjest lønnede kun tjente 1.1 mio. kroner (det skal dog bemærkes, at mens Pallesen er åremålsansat og får 25 pct. i åremålstillæg, så havde Linda Nielsen en tilbagegangsstilling og dermed ikke åremålstillæg).

Pallesen distancerer klart de øvrige rektorer hvad angår engangsvederlag. Beløbsstørrelsen kan delvis ses som kompensation for, at han i august 2004 med dags varsel blev frataget fri bil som frynsegode efter FORSKERforums afsløring af det ulovlige arran-

Rektorlønninger på universiteterne - incl. pension (april 2005-niveau).
inkl. Pension (april 2006-niveau) plus evt. resultatløns og engangsvederlag

Institution	lønsramme	løns inkl. Pens	tilbagegang	resultatløn	engangs 04	engangs 05	engangs 06
ITU	39	1.186.000	nej	115.000	85.000	res: 90.000	
SDU	39	1.197.000	nej		75.000		100.000
CBS	39	1.320.000	lektorat	105.000	52.500		
RUC	39	1.354.000	prof.	129.000			
AAU	39	1.338.000	prof.				
DTU	39	1.400.000	nej	175.000	95.000	170.000	100.000
AU	39	1.545.000	ja				
KU	40	1.812.000	prof.				

Direktørlønninger fik også et løft

Rektorlønningerne steg med 50 pct. fra 2005 til 2006 angiveligt med henvisning til den større magt og det større ansvar, som følger med de udpegede ledere. Og rektorlønning-

ernes højere niveau er tilsyneladende smittet af på universitetsdirektørerne.

Der er tiltrådt tre nye direktører i det seneste år, og de har fået et lønløft på

skønsmæssigt 40 pct. i forhold til deres forgængere.

Noget af forklaringen på lønløftet er dog, at de nye direktører er åremålsansatte (med 25 pct. åremåls- eller usikkerhedstillæg), mens fx KUs tidligere direktør var tjenestemandansat. Også Århus' nuværende direktør er tjenestemand (eks. åremålstillæg).

Mens lønstigningerne for rektorer var en bruttostigning på 50 pct. (fordi de har tilbagegangsstilling), så er direktørernes lønstigning således kun på 15-20 pct. i forhold til tidligere direktørernes.

Direktørlønninger på udvalgte universiteter - incl. Pension (april 2006-niveau)

	løns inkl. Pens	åremål	resultatløn
KU	1.325.000	25,251 pct	nej
CBS	1.158.000		35.000
DTU	1.133.000		nej
KUs eksdirektør	975.000		tj.mand
Århus	873.000		tj.mand

er tillæg

resultatløn og store engangsvederlag

gement (se FORSKERforum 176).

Hemmelige kriterier for engangsvederlag

Pallesen som absolut lønhøjdespringer via resultatløn + engangsvederlagene har hidtil været en velbevaret hemmelighed. Ved tidligere aktindsigter har DTUs administration ikke oplyst om engangsvederlagene.

Pallesens store engangsvederlag på 170.000 kr. i 2005 har tydeligvis stødt nogle i Videnskabsministeriet, for ministeriet har siden dikteret et loft på engangsvederlag på 100.000 kr, jf ministeriet "hyrdebrev" (som er omtalt på forsiden af FORSKERforum 203). Og da FORSKERforum bad specifikt om aktindsigt i Pallesens engangsvederlag, kunne DTU ikke fortie dette tillægs eksistens.

Men DTU vil til gengæld ikke oplyse FORSKERforum om kriterierne – "de bagvedliggende omstændigheder" – bag udbetaling af engangsvederlagene. Kriterierne er ikke omfattet af loven om aktindsigt, mener DTU. Engangsvederlag er således alene en sag mellem bestyrelsen (formanden) og rektor.

DTU ville heller ikke udlevere oplysninger om kriterierne bag Pallesens resultatkontrakt 2003-04. Men efter pres fra Videnskabsministeriet blev kontrakterne fra 2005 pludselig standardiserede og kunne dermed udleveres: Pallesens succesmål blev knyttet til opfyldelse af delmål i DTUs resultatkontrakt (se FORSKERforum 187).

Og Pallesen er en 100 pct.'s succes, vurderer bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen, og det udløste fuld udbetaling i alle årene til rektor Pallesen ...

jø

Kriterierne for høj rektorløn?

Det engelske magasin THES talte i februar for det nødvendige i højere rektorlønninger. Det fik generalsekretær SALLY HUNT fra universitetslærernes fagforening UCU til at spørge, hvad rektorernes positive indsats skal måles på – og om løntænkningen skal smitte af nedad ...

Det var godt at se, at man på *Times Higher* endelig har besluttet sig for i lederen at argumentere for bedre lønforhold – også selv om det kun gælder rektorlønningerne (se THES 23-02-2007). Som det fremgik af lederartiklen, er det svært at finde indvendinger imod argumentet, at man må betale, hvad det koster, hvis man vil have det bedste. Problemet er bare det, at man slet ikke anvender princippet hele vejen igennem rækkerne. Rektorkollegiets standpunkt er grundlæggende 'Because we're worth it'. Men hvad er det for kriterier, vi bør anvende, når vi skal vurdere vores ledere?

De britiske universiteter nyder generelt stor anseelse i udlandet. Som premierministeren og hans finansminister begge har fremført, klarer vi os langt bedre end størrelsen egentlig berettiger. Men vores succes bygger på et forholdsvis lavt lønniveau og et stort antal løst ansatte, der ellers kun finder sin mæge i restaurationsbranchen.

De, der kritiserer de høje rektorlønninger, beskyldes ofte for misundelse. Men lønspændet mellem høj og lav, og lav jobsikkerhed i bunden, udgør et stærkt symbol på, hvad der er galt i vores branche. Og det er ikke kun et spørgsmål om lønforhøjelser og bedre pensionsordninger, det drejer sig om lederskab.

Det væsentligste punkt, der blev rejst i artiklen, omhandler, hvad det er for en særlig indsats, der kan retfærdiggøre forhøjede rektorlønninger. Der er tre spørgsmål, der kan stilles til vurdering af rektorernes arbejde:

For det første: Er rektorernes strategier gavnlige eller skadelige for kvaliteten? Der satses i stigende grad på stordrift i undervisningen med store holdstørrelser, og de studerende tilbringer mindre tid sammen med deres undervisere end nogensinde før. Samtidig holdes systemet kørende i kraft af de timelønnede, der har lav professionel status og som står uden kontraktuelle rettigheder.

For det andet: Bidrager rektorerne til at skabe et miljø, hvor forskningen kan trives? Juniorforskere udtaler, at en stor arbejdsbyrde påvirker familielivet negativt "i alt for stort omfang". Samtidig sidder den næste forskningsgeneration fast i en slags lærlingssystem, hvor usikkerhed i ansættelsen er normen og chancen for at få en fast stilling minimal.

For det tredje: Investerer vores rektorer fornuftigt mhp. fremtiden? Den brændte jords politik, der er fremkommet af forskningsevalueringskulturen, bliver ved med at være fremherskende. Prisbelønnede institutter som f.eks. Fysik på Reading Universitet er

blevet lukket på trods af protester fra medarbejdere og studerende. Der er tale om ofre for en kultur, der ikke er i stand til at se længere end til næste finansår. Mens man lukker institutter, henter rektorerne inspiration i erhvervslivet. Den nuværende bølge af tiltænkte privatiseringer af universiteternes sprogcentre er blot begyndelsen. Men hvorfor sætte vores position i udlandet over styr med letsindige *joint ventures*, der fratager os muligheden for at føre kontrol med optaget af de udenlandske studerende, som efterhånden er så væsentlige for vores sektor.

Centralt i debatten står spørgsmålet om tilsyn, hvilket igen er afhængig af kvaliteten af universitetsledelse. Rektorkollegiet har været opsat på at imødegå enhver antydning af, at rektorlønningerne blot stiger uhindret, ligesom man har rost de eksterne udvalg, der har fastsat niveauet. Men selv om man på denne måde har anerkendt udvalgenes arbejde, står det fast, at rektorernes løn og pensionsordninger mangler både genomsigtighed og retningslinier for, hvem der får hvad, og hvorfor. De akademiske medarbejders løn er i høj grad styret, og de faglige organisationer mener, at det også bør gælde rektorerne.

Med hensyn til universitetsledelse i det hele taget er rektorernes løn bare toppen af isbjerget. Bestyrelser, som ikke er i stand til at repræsentere medarbejder- og studenter-synspunkter vedrørende f.eks. privatiseringer, institutnedlæggelser og massefyringer kan næppe heller holde styr på, om rektors løn aftale er en god eller dårlig investering for institutionen.

Hvad kan rektorerne så gøre for at genoprette tillidsforholdet til medarbejderne? Jeg håber, at vi om et års tid, er i gang med at diskutere, hvordan rektorerne er ved at løse de problemer, som medarbejderne står over for i det daglige. Store arbejdsbyrder, større hold i undervisningslokalerne, usikkerhed i ansættelsen, lav løn og nedskæringer i antallet af stillinger er ikke blot et "fagforenings-spørgsmål". Det har alt sammen direkte indvirkning på kvaliteten i uddannelserne samt motivationen hos dem, der skal stå for det. Rektorerne kunne passende lægge ud med at retfærdiggøre deres lønninger ved at gøre en særlig indsats, hvad angår samtlige disse spørgsmål.

Sally Hunt er formand for den britiske University and College Union. Oversættelse fra THES 2-3-07 i Martin Aitkens oversættelse

RUCs institutledere: Det

RUCs institutledere har udsendt en 110 pct. støtteerklæring til rektor Poul Holm om en lille gruppe 'ikke-forandringsparate' - men RUC må nødvendigvis gøre

"Første komponent er videreudviklingen af RUC-reformens primære målsætning nemlig styrkelsen af forskningen. Det skal ske gennem forskningsgrupperne, som ideelt set kombinerer grundfaglige elementer og de tværfaglige tilgange til forskning, som netop er RUC's helt centrale kendetegn og komparative fordel".

GAMLE OG NYE RUC

Sådan står der bl.a. i en erklæring "Hold hjertet varmt og krudtet tørt", som de seks nye institutledere på RUC udsendte i midten af april. Erklæringen fortæller overordnet om institutledernes målsætninger inden for rektor Poul Holms reformplan. *Skal den ses som et hyrdebrev, et synlighedsopråb, en programmerklæring eller en politisk støtteerklæring til rektor Poul Holm?*

"Det er en 110 pct.s støtteerklæring til rektor og rektors reformkurs – dels affødt af, at ledelsen i slutningen af april afholdt en række møder, hvor der foretoges en præcisering af strategien og dels for at afkræfte forestillinger om, at der på RUC hersker voldsom splittelse, et indtryk som blev formidlet i FORSKERforums artikler (se "RUC i limbo" & "Poul Holms stil og RUCs krise", nr. 199). Disse artikler opfatter vi som fuldstændigt misvisende, idet vi oplever ganske stor opbakning til reformprocessen. Der er dog også områder, hvor der er modstand", forklarer institutleder Gorm Rye Olsen, som er en af de seks underskrivere.

Lille gruppe 'ikke-forandringsparate'

Ifølge Rye Olsen er de problemer, som FOR-

Nyt navn – Roskilde Universitet

Institutlederne har et åbenbart ønske om at slippe af med dele af det RUCske image. De noterer således direkte, at der ligger et vigtigt symbol i at afskaffe Center i navnet, så stedet ikke længere skal hedde RUC men RU. Universitetet skal brandes på en ny måde.

"Det er korrekt", siger institutleder Gorm Rye Olsen. "Vores påstand er, at det er vigtigt at signalere til omverdenen - det vil sige politikerne i Folketinget og embedsmændene i Videnskabsministeriet - at vi kan løfte opgaven at være alene som et mellemstort universitet. Vi skal udvikle en ny profil samtidig med, at vi holder fast i RUC traditionelle komparative fordele, som ifølge min opfattelse er tværvidevidenskabeligheden. Hvis vi ikke er i stand til at forny os, vil vi for alvor være i fare for at blive fusioneret eller reduceret til et bachelor-universitet. Reformen og deres fortsatte fremdrift er vores helt afgørende forudsætning for at køre videre som et selvstændigt universitet".

SKERforum beskrev, voldsomt overdramatiserede og skyldes en meget lille gruppe af dem, som nogle kalder 'Gammel-RUC'ere:

"Vi oplever, at der er en mindre gruppe, som ikke er 'forandringsparate' eller interesserede i forandring, og vi vil signalere til dem, at de er et lille mindretal og, at det store flertal bakker op om reformprocessen. Det siger min fornemmelse mig – selv om jeg kommer udefra og kun har været her et halvt år. Jeg oplever i hvert fald ikke modstand på mit eget institut, Institut for Samfund og Globalisering. Tværtimod er der en utålmodighed overfor implementeringen af kernen i rektors udspil: Styrkelsen af forskningen. Folk efterlyser primært en økonomisk styrkelse af forskningssiden og sekundært en udstikning / udpegning af prioriteringer for RUC's og de enkelte institutters fremtidige udvikling".

Institutlederen siger lige ud, at erklæringen også er et opgør med en tænkning, som har floreret på dele af RUC, hvor man lavede "undervisningsbaseret forskning" i stedet for den forskningsbaserede undervisning, som universiteter rettelig burde lave:

"Undervisningsbaseret forskning sikrer jo ikke en kernefaglighed. Det samme problem viser sig i studenternes såkaldte 'frie projektvalg'. En negativ side kan være, at vejlederne ikke har tilstrækkelig faglig indsigt i emnevalget og derfor ikke kan vejlede kvalificeret".

Institutlederne erklærer, at RUC må indstille sig på den voksende konkurrences betingelser ved at anerkende, at forskningspublicering skal ske gennem peer review'ede kanaler og allerhelst i internationale tidskrifter. Men der fremlægges ikke nærmere kriterier herfor i erklæringen.

Management uden ressourcer?

Institutledernes erklæring fortæller ikke, hvor ressourcerne til opprioritering af forskningen skal komme fra: *Tværtimod tiltrådte institutledere til et krav om, at skulle spare en million kroner på deres institutter for 2007?*

"Jo, det var da et ledelsesmæssigt dilemma på den ene side at skulle opprioritere forskningen og på den anden side at skulle spare", svarer Rye Olsen. "Men betingelserne er sådan, uanset om vi vil det eller ej, at politikerne og Videnskabsministeriet har sat nogle forudsætninger op, som vi må indrette os efter. Jeg kan derfor ikke give konkrete løfter her og nu. Men jeg kan sige, at der vil komme flere midler til forskningen i 2008, fordi RUCs basisbevillinger vil vokse absolut som følge af globaliseringspengene. Samtidig prøver vi at gear forskningsgrupperne til at blive mere konkurrencedygtige – gennem en forstærket intern kollegial sparring – så forskningsgrupperne kan få en voksende andel af de ny 'konkurrenceudsatte midler', der fordeles efter forskningsproduktionen, stå-produktion og ph.d.-produktion".

Når der skal prioriteres, skal der også fravælges?

"Hvis vi ikke går ind og reformerer, hvor der er problemer, så får vi sværere ved at overleve. Og der skal prioriteres på de enkelte fagområder og institutter. På mit eget institut foreslår jeg en mere international tilgang", siger institutlederen. "Men der er da også en overordnet RUC-prioritering, som skal håndteres: Der er et åbenlyst problem med studentertilvæksten på naturvidenskab: Har vi råd til at have et naturvidenskabeligt fakultet eller, kan man have et universitet uden naturvidenskab?"

Erklæringen kommer ikke med konkrete handleplaner eller løfter om fremtidige rammer. *Hvad vil institutlederne svare dem, som kalder institutledernes erklæring 'mere politisk statement og management' end konkrete løsninger?*

“

Det gode ved den nye universitetslov er netop, at det nu er klart og tydeligt, at der er et formelt ledelsesansvar og, at det i høj grad er institutledernes ansvar at formulere visioner

"Det kan da være rigtigt, at der mangler konkrete løsninger. Men den måde jeg ser det her på er, at det jo netop er ledelsens opgave at præsentere overordnede retningslinier, visioner og prioriteringer, som vi gør. Det udspil, som vi 6 er kommet med, skal danne basis for en dialog med medarbejderne om de mere konkrete prioriteringer og forslag. Dialogen er helt nødvendig for at sikre, at visioner og generelle udmeldinger ikke blot bliver varm luft. Det gode ved den nye universitetslov er netop, at det nu er klart og tydeligt, at der er et formelt ledelsesansvar og, at det i høj grad er institutledernes ansvar at formulere visioner", svarer Rye Olsen.

Basisuddannelsen skæres ned til 1 år – dødsstødet til RUC?

Det er imidlertid ikke bare navnet, som skal ændres. Institutlederne foreslår også en reform af RUCs grunduddannelser.

Et fagligt særkende ved RUC har været den to-årige basisuddannelse med projektarbejde m.m.

Institutlederne skriver, at RUCs uddannelser må indrettes mod Bologna-erklæringens internationale målsætninger og må samordnes med de øvrige universiteters (bachelorstruktur), dvs. 3 årigt bachelorforløb plus 2 årig masterdel".

"Erklæringens formulering om 3+2 er udtryk for et kompromis, fordi vi ville undgå for meget polemik, hvis vi direkte skrev, at basisuddannelsen bør reduceres til et et-årigt forløb. De 'ikke-forandringsparate'

t store flertal bakker op

m. FORSKERforums fremstilling af konflikter på RUC stammer fra en meget lille
nemgå store reformer, forklarer institutleder Gorm Rye Olsen

ville fremføre, at det vil være dødsstødet til RUCs særkende. Men vi er uenige i den vurdering. For det første fordi RUC er nødt til at tilpasse sig den øvrige universitetsverden og dermed kunne merit-overføre direkte. For det andet siger vores faglige vurdering, at studenterne med den to-årige basisuddannelse ikke når op på et tilstrækkeligt fagligt niveau med kun et år bachelor. Jeg og mine institutleder-kolleger er altså ikke sikre på, at fagligheden blandt RUC's bachelorer sikres i tilstrækkelig grad med den 2-årige basisuddannelse", siger Gorm Rye.

Efter således at have betonet det nødvendige i at opprioritere basisfagligheder vender han tilbage til RUCs særkender: "Midt i reformbestræbelserne må vi - på den anden side - ikke glemme RUC-forskningens særlige kendemærke og komparative fordel, som efter vores opfattelse er den tværvidevidenskabelige, problemorienterede og praksisorienterede forskning".

Aflivning af projektarbejdet og problemorientering

For udenforstående lyder det som en risiko for, at bukserne sprækker, når institutlederne både vil gøre op med 2-årig basisuddannelse og samtidig prise RUCs kendetegn tværfaglige, projektarbejde og det problemorienterede?

"Forslaget om et-årig basisuddannelse er et kompromis. Det ene basisår giver mulighed for at introducere til projektarbejdet. Der er også mulighed for at fastholde, at RUC profilerer sig på tværvidevidenskabeligheden. Begge elementer vil fortsat adskille os fra de andre universiteter. Men vi skal på den anden side ligne de andre ved at sikre, at vores studenter får en række solide faglige grundkompetencer. Lad mig give et eksempel: Når vi på Institut for Samfund og Globalisering i øjeblikket arbejder med at oprette en ny uddannelse i 'global studies' kan den illustrere min tankegang. Vi og RUC kan levere indsigt, forskning og uddannelse i et fænomen som globalisering ved at tænke tværvidevidenskabeligt og sammentænke de forskellige faglige tilgange, som findes hos os. På de gamle universiteter vil der være en tilbøjelighed til at fortolke fænomenet ind i en mere snæver fagdisciplinær ramme: Statskundskab vil tænke som international politik, økonomi vil tænke på internationale kapitalbevægelser, international handel osv. Det er den tværvidevidenskabelige tilgang, der adskiller os".

Du svarer ved at tale om tværvidevidenskab, men svarer ikke på det, som RUC-traditionalister vil kalde det reelle dilemma: Om en et-årig basisuddannelse ikke vil aflive projektarbejdet og den problemorienterede tilgang?

"Jeg oplever altså ikke, at basisuddannelse og projektarbejde hænger sammen på den måde. Nogle af RUCs særkender skal og kan

godt bevares. Og summen er, at vi må indrette os på konkurrencen med de andre: Det skal være sådan, at RUCs studenter får sammenlignelige uddannelser, der kan benchmarkes med andres, så der i højere grad kan merit-overføres".

Institutleder uden legitimitet nedefra

Noget af kritikken mod Poul Holm rettede sig mod hans egenrådige udnævnelse af institutledere, hvoraf halvdelen blev hentet udefra. Gorm Rye Olsen var en af institutlederne, som kom udefra (fra Statskundskab i København). Rygter fortalte, at rektor Poul Holm i alle tilfælde undtaget et overkørte de nedsatte indstillingsudvalgs flertal og udpegede sin personlige favorit. I enkelte tilfælde skulle han sågar have udpeget sin egen kandidat imod de 4 andre udvalgsmedlemmers indstilling:

Rye Olsen: "Jeg forstår ikke kritikken af Poul Holms egenrådige udnævnelse af os institutledere. Der var altså et ansættelsesudvalg med repræsentanter for alle personalegrupper. I flere tilfælde var der desuden flere runde af tests og samtaler før den endelige ansættelse. Jeg har svært ved at se, at det er egenrådigt. Det er en af de myter, som åbenbart ikke vil lade sig aflive i konfrontationen med virkeligheden. Det kunne i øvrigt være interessant at vide, hvem der mener, at ansættelserne af os 6 var udtryk for egenrådighed. Det var vel ikke nogle af dem, som blev vraget?"

“

Jeg og mine institutleder-kolleger er altså ikke sikre på, at fagligheden blandt RUC's bachelorer sikres i tilstrækkelig grad med den 2-årige basisuddannelse

Men hvordan er det at være udnævnt ovenfra - uden legitimitet nedefra?

"Meget tilfredsstillende! De tidligere valgte institutledere under styrelsesloven var i mange tilfælde udtryk den mindste fællesnævner, der gjorde det vanskeligt at træffe strategiske beslutninger, fordi alle skulle stilles tilfredse. Ja, man valgte vel institutbestyrerne ud fra den præmis, at de ikke skulle lave om på tingene. Det gamle basisdemokrati gik ofte op i snak og diskussioner. I realiteten var det helt uklart hvem, der traf de beslutninger, der ikke desto mindre blev truffet. Man kan måske sige, at den gamle universitetslov gav frit spil for de uformelle ledere, mens det nu er klart, hvem der har ansvaret og dermed også ansvaret for gennemsigthed i beslutningsgrundlaget".

Der er nogle elementer i den nye universitetslov, som giver institutlederen en personlig sikkerhed, når der skal tages beslutninger, forklarer han: "Min opfattelse af ledelse er, at

(foto: PeilFoto)

Poul Holms institutledere bakker 110 pct. op bag rektor, siger de i tillidserklæring - der annoncerer drastiske reformer ...

ledelsen har pligt til at fremlægge visioner og udstikke de overordnede retningslinier for instituttets arbejde. Det er det centrale i den nye universitetslov. Det ser jeg ikke noget illegitimt eller udemokratisk i. Når det så er sagt skal institutlederen jo altid gå ind og diskutere forslag, planer og udvikling med medarbejderne ..."

Men Rye Olsen har ikke drøftet erklæringen statements med sine medarbejdere?

"Nej. Det er ikke en bottum-up -proces. Jeg har da holdt enkelte møder med nogle medarbejdere. Jeg har fremlagt min SWOT-analyse - *Strength, Weaknesses, Opportunities, Treaths* - for vores forretningsudvalg, som består af repræsentanter fra instituttets store forskningsmiljøer. De øvrige institutledere har vist alle præsenteret deres SWOT analyser på deres institutter. Jeg er den eneste, der mangler. Men det kommer. I min bevidsthed er en sådan præsentation et udmærket startskud på den strategidiskussion, som vi skal i gang med - og hvor alle forhåbentlig deltager og ytrer sig. Der skal i hvert fald ikke herske tvivl om, at alle er inviterede".

Fuld åbenhed på RUC

I FORSKERforums miljøbeskrivelse fra RUC var det karakteristisk, at kun få ville udtale sig til citat:

"Det står jeg helt uforstående overfor. Der er intet, der forhindrer folk i at deltage i en åben drøftelse. Mit gæt vil være, at de kilder - som FORSKERforum har talt med - ikke uden videre er repræsentative for stemningen her på stedet. De synspunkter, som bladet refererer, repræsenterer - så vidt jeg kan se - en tilbage til RUC anno 1975-holdning. Disse grupper ser reformbestræbelserne som en politisk kamp og som følge deraf, ender de i en infantil politisering af de nødvendige drøftelser af RUC fremtid. Der er efter min bedste overbevisning fuld åbenhed på RUC. Der er ingen, som bliver forfulgt af hverken Poul Holm, jeg eller de andre institutledere, hvis de ytrer sig kritisk ..."

jø

Smilende afventen og indifferente

- er reaktionen på den topstyrede fabriksledelse, som ikke inddrager personalet. Og topstyringen vil før eller siden bryde sammen, for universitetet har brug for personalets engagement og gratisarbejde ...

"Universitetet er alt for kompleks en institution til at kunne topstyres gennem lederes entydige udstikning af strategier og pålæg ..."

RUC-ektor Jesper Holm er organisationsforsker og har med undren set til, mens politikerne har indført en universitetslov med topstyret og hierarkisk topledelsestænkning. Og nogle af dilemmaerne i lovens implementering har bl.a. vist sig på RUC, hvor nye institutledere nu viser stor lyst til reformer (se interview: **RUCs institutledere ...** s. 12).

COMMUNITY-FØLELSE

"Nogle af institutlederne kom med et stort ønske om at reformere. Deres manglende legitimitet - fordi de ikke er valgt kollegialt - kompenseres ved en begejstret italesættelse af reformforslag og ændringer som et opgør med den hidtidige struktur og med 'gammel RUC ere'. De er sikkert personligt overbeviste om det rigtige i deres mission. Faren ved de toptænkende systemer og ledere er, at de for at legitimere deres egne ledelsesfunktioner må producere strategiske forestillinger, der trækker på det, deres overordnede - rektor, bestyrelsen eller ministeriet - har udstukket. Og når de skal evaluere, så er lederne også kun ansvarlige opad ..."

Det er et problem, når en isoleret leder udtænker strategier: "Man vil da lægge mærke til personalets reaktion: Nogle vil springe på, fordi de tidligere har følt sig oversete. Men fra mange andre vil de nye ledere møde en smilende afventen og indifferente: Hvad vil disse institutledere egentlig?"

Community-følelse

For di personalet ikke føler sig som medejere af reformerne, fordi de er skabt top-down ovenfra, så vil de ikke være committede:

Lederne vil erfare, at de taler i et tomrum. Og problemet er, at universitetets videnskabelse er helt afhængig af engagerede medarbejdere, som føler medejerskab til arbejdet, siger RUC-ektoren, som mener, at det vil være noget af en katastrofe, hvis personalet pludselig føler sig og opfører sig som kun lønarbejdere:

"Hvis universitetslærere opfører sig som 9-16-lønarbejdere, hvor ledelsen disponerer og hvor hver mand passer sit, så bryder universitet sammen. For det første vil der opstå et enormt ledelsestomrum, hvis ledelsen tror, at institutråd eller andre supportorganer kan klare styringen. Dermed ignoreres, at der i dag foregår en enorm grad af uformel selvledelse, hvor personalet selv prioriterer, sætter initiativer i gang og evaluerer", siger han. "Topledelsen risikerer pludselig at stå i et totalt tomrum, hvor det eneste som kan redde dem er 'community-følelsen', altså at medarbejderne har medejers-

skab og ansvar for universitetet. Sagt på en anden måde: Lederne kan ikke alene tackle de svære spørgsmål om undervisningsudvikling, generationsskifte, arbejdsvilkår, strategisk udvikling m.m. uden personalets aktive medvirken".

“

Topledelsen risikerer pludselig at stå i et totalt tomrum, hvor det eneste som kan redde dem er 'community-følelsen', altså at medarbejderne har medejerskab og ansvar for universitetet. Sagt på en anden måde: Lederne kan ikke alene tackle de svære spørgsmål om undervisningsudvikling, generationsskifte, arbejdsvilkår, strategisk udvikling m.m.

RUC-ektor Jesper Holm

Succes for ny type vidensfabrik?

Hvis ledelser for længe fortsætter med top-down, og medarbejderne ikke føler medejerskab, så reagerer medarbejderne med den smilende afventen. Og risikoen er, at personalet udvikler en defaultisme - trodsig fastholden af en tabersag - hvor man blot løser de pålagte arbejdsopgaver, læser ledelsesbulletiner og agerer passivt. Når personalet opgiver sin forpligtethed, så siver kreativiteten langsomt ud af organisationen, forklarer han. "Og i stedet for defaultismen, så må personalet insistere på det positive udviklingsperspektiv, der ligger i at insistere på at personalet nødvendigvis må inddrages".

Lektoren har været med i styringen af et udviklingsprojekt om "organisatorisk selvledelse", som prøver at håndtere tabuiserede spørgsmål om "forskningsoffentlighed, generationsskifte, om solidariske løsninger der ikke bare er plussums-spil, om nødvendigheden af at gennemføre sanktioner overfor dårlig undervisning mm. Hvor langt kunne vi tage hånd om disse problemer

gennem en målrettet udviklingsledelse med bred deltagelse og opbakning?"

"Projektet var tænkt som et forsøg på at fastholde nogle af de gode elementer fra det gamle system, der jo har givet plads til en række reformeringer og succesrige nye undervisnings- og forskningstiltag. Som sådan tilbyder det sig for de nye ledelser med nogle redskaber til, hvordan de kan håndtere komplekse udviklingsfordringer og skabe 'community-følelsen' og dennes positive elementer til gavn for arbejdsmiljøet", siger han og understreger, at det ikke er et forsøg på at oprette et nostalgisk "hospice" for de gamle dage.

Den topstyrede fabrik vil bryde sammen

Men nogle ledes scenarier er vel, at universitetet kommer ind i en topstyret driftsfase, og at universitetet faktisk bliver en succesfuld vidensfabrik, så de slet ikke tvinges til at inddrage personalet ...?

"Jeg vil påstå, at de nye ledere, som agerer efter en gammel topledelsestænkning simpelthen vil få problemer med at levere varen i en grad, så de heller ikke vil kunne legitimere sig opad. Og indadtil vil en topstyret fabrik uden personalets commitment bryde sammen, fordi den nuværende selvstændigheds-kultur giver engagement og iøvrigt fremavler en masse gratisarbejde. Engagerede universitetslærere har jo ingen øvre arbejdstid eller en fem-dages arbejdsuge", siger han. "Man skal også passe på ikke at underminere det attraktive: Universitet som arbejdsplads er jo kun interessant, så længe der er store frihedsgrader til selv at disponere, for lønnen er ikke imponerende i forhold til det private arbejdsmarked. Vi kan heller ikke lave en isoleret ø af topstyret vidensledelse, når alle ved at viden i det omgivende samfundskompleks er distribueret, og at ledelse i stigende grad handler om governance, netværk og involvering af den enkeltes selvledelse og kreativitet".

(Foto: Pølfoto)

Rektor Poul Holm og hans institutledere kan forsøge at topstyre, men de risikerer pludselig at stå i et tomrum, siger Jesper Holm, der anbefaler dem at trække på forskernes medejerskab og ansvar ....

Sårbart forskersamfund

Jesper Holm understreger, at han ikke er nostalgisk efter den gamle, kollegiale ledelsesstil:

"Vi er nogle stykker, som har været trætte af den kollegiale ledelsesstil, fordi der var problemer med at træffe ubehagelige beslutninger og med positiv anerkendelse. Og et konkret problem på RUC var, at der var for lidt plads til forskning, fordi der skulle knokles med al for meget undervisning og det var nedslidende. Det problem blev løst individuelt ved at folk købte sig fri fra undervisningen. Sådan kan man ikke løse et strukturelt problem, og det problem har RUCs nye ledelse i hvert fald forstået", mener han.

"Desværre har andre reaktioner på problemerne været et tilbageskridt i ledelsesformerne til noget, der ligner 1950'ernes hierarkiske struktur. Det er en reaktion på de politiske og ideologiske angreb udefra, hvor universitetet er blevet beskyldt for at være elitært og ufolkeligt og uden relationer til omverdenen. For mange af os på RUC er det en absurd påstand, for vi har levet med en enorm udadvendthed. Vi har været enormt pragmatiske".

Den 'selvproletarisering' har skabt en stor grad af ydmyghed overfor den politiske virkelighed og den teknokratiske viden: "Vi vil så gerne være folkelige og i øjenhøjde med omgivelserne. Men det gør forskersamfundet meget sårbart overfor de drastiske reformer, som politikerne præsenterer os for, og som universitetets nye ledelser effektuerer. I den forvirring har universiteterne og personalet ikke formået at holde fast i nogle af det traditionelle universitets værdier og har ikke formået at protestere slagkraftigt mod de u hensigtsmæssige dele af reformerne ..."

jø

"Guidet organisatorisk selvudvikling (TekSam 2004-06, RUC april 2007).

FORSKERforums absurdo-indeks

Månedlig løn (dollars) til en universitetslærer i Rusland: 100

Statsstøtten til Ruslands universitetssystem efter murens fald i forhold til før: 1/3

Hvor stor procentdel af Ruslands universiteter har opretholdt standarden fra før murens fald: 20

Antal ansatte hos "Google": 10.000

Antallet af registrerede bogtitler i verden: 32.000.000

Måned og årstal hvor der var flere Euro end Dollars i cirkulation i verden: 06.2006

Procentdel af verdens fiskearter, som har tabt 90 pct. af sin maksimumbestand: 26

Året hvor verdens havføde vil udgå, med nuværende nedgangstakt: 2048

Estimeret gennemsnitsformue i Dollars pr. person i verden: 2.161

Antal legoklodser pr. person i verden: 75

Antallet af kvindelige US-collegestudende, som mener at forår betyder 'forhøjet seksuel aktivitet': 3/4

Antal US-universiteter i hhv. 1996 og 2006, som modtog mere end 1. mia. dollars i donationer: 20 hhv. 62

Harvards årlige donationer i mia. Dollars (en sum som overstiger Harvards nærmeste konkurrenters samlede donationer) 30

Antal US-borgere som årligt dør pga. lægers sjuskede håndskrift: 7.000

Antal motoriserede køretøjer, som følger / transporterer præsident Bush til hans regelmæssige cykeltur i Maryland: 14

Studenterbetaling (Dollars) for et scholarship ved et IVY-league universitet: 45.000

Andelen (pct.) af Harvard-studenter, hvis forældre tjener mere end den amerikanske middelindkomst på 55.000 Dollars 90

Andelen (pct.) af studenter på USAs 150 topcolleges, hvis forældre hører til den laveste indkomst-kvadril: 3

Antal gange pr. dag, hvor en borger registreres af et overvågningskamera i London 80

Kilder:

1-3. Perry Anderson (London Review of Books, 25.jan.2007). 4-5. Jeffrey Toobin (The New Yorker 5. febr.). 6. (Harpers Magazine marts 2007). 7-8. (Boris Worm, Dalhousie Univ. Halifax). 9. (World Institute for Development Economics Research, Helsinki). 10. (Lego, North America, Enfield, Conn.). 11. (American Medical Ass, Chicago). 12. National Ass. Of College and Business Officers (Washington). 13. Andrew Delbango (New York Review of Books 29.3 2007). 14. Institute of Medicine (Washington). 15. National Journal (Washington). 16-18. Andrew Delbango (New York Review of Books 29.3 2007).

Humaniora på vægten

Som foreløbigt eneste fakultet på KU har humaniora besluttet at forskningen skal måles med et særligt pointsystem.

Kæmpemæssigt selvmål, siger tillidsmanden.

Tidens krav, siger dekanatet

Et nyt pointsystem, der skal måle kvaliteten af forskningen, har vakt opstandelse blandt forskere på det humanistiske fakultet på Københavns Universitet. Tæt på 150 af dem har skrevet under på et klagebrev, stilet direkte til bestyrelsen.

KVALITETSMÅLING

Erfaringsmæssigt har humaniora svært ved at kvalitetsmåle forskning efter faste kriterier. I modsætning til naturvidenskab og sundhedsvidenskaberne, der har lange traditioner for at bruge de såkaldte citationsindekser til at bedømme, hvor betydningsfuld den enkelte artikel er.

Men det har ikke afskrækket KU-humanioras nye dekan. Som det eneste fakultet på KU har dekanatet fået indført i sin udviklingskontrakt, at forskningen skal være "målbar". De andre fakulteter på KU arbejder med langt mere generelle beskrivelser af forskningskvaliteten.

Tillidsmanden: Selvmål

"Det er et kæmpemæssigt selvmål," siger fællestillidsmand **Henrik Prebensen**: "Hvis du læser udviklingskontrakterne, så er det eneste sted hvor de bruger ordet målbar det humanistiske fakultet. Og det er stedet hvor det er allersværest at måle."

Baggrunden er KU's udviklingskontrakt med ministeriet, hvor der stilles krav om at 10 procent af basisforskningsmidlerne fordeles efter konkurrence – og det skal ske efter såkaldte "dokumenterede, internationale, kvalitetsbaserede fordelingsprincipper," som det hedder.

Men humaniora har som eneste fakultet arbejdet videre med den konkrete formulering, og har tilmed tilføjet det lille, måske fatale ord *målbar*. Dermed bliver formuleringen, at der skal "opsættes dokumenterede internationale og nationale *målbare* kvalitetskriterier."

Prodekanen fortryder intet

Kritikerne mener, at dekanatet med dette ord maler sig selv op i et hjørne. Men **Mette Thunø**, prodekan for forskning som står bag det omdisputerede pointsystem, fortryder intet:

"Det ord kan vi da godt flueknepe om. Men ordet er taget med helt bevidst. Når man skal fordele midler, skal man have en fordelingsnøgle, baseret på bestemte kriterier. Ellers kan man ikke fordele midlerne. Og derfor har du også brug for at måle, afveje eller vurdere om du vil."

"Læg mærke til, at de våde fakulteter på KU for år tilbage begyndte at fordele midler efter bibliometriske analyser, så det er der ikke meget nyt i. Også på jura og teologi fordeles de midler efter kvalitet. De op-

stiller deres kriterier - måske endda ved at give points - og giver pengene til nyetablerede forskningscentre. De kvalitetssikrer ved at kanalisere penge fra medarbejdernes lønmidler ind i forskningscentre. Men det er altså ikke vores politik."

Tre artikler = en monografi

De *målbare* kvalitetskriterier er udmøntet i det pointssystem, som får forskerne på det humanistiske fakultet til at protestere. Der er tale om et såkaldt bibliometrisk system, der tæller antallet af publikationer.

En publiceret artikel givet 9 points, der gives 12 points for en artikel, der er anerkendt efter peer-review, mens der gives 15 points, hvis artiklen er bedømt anonymt. I forhold hertil giver en monografi 27 points, hvis den har været gennem peer-review og 45 points, hvis den har været igennem anonymt peer-review. Doktordisputatser 90 points.

Ideen er at institutternes forskningsmæssige kvalitet skal kunne måles og sammenlignes efter pointsystemet – og at der skal være udgangspunkt for hvordan fem procent af basis-bevillingerne skal fordeles mellem institutterne. Andre fem procent af midlerne skal fordeles i forhold til institutternes udviklingsmål for sig selv.

Kritikerne mener, at pointsystemet er ubrugeligt. Problemet er blandt andet, at der ikke er noget fornuftigt forhold mellem de forskellige pointgivninger:

"Hvis jeg har skrevet en bog med ti kapitler, vil jeg med fordel kunne publicere dem enkeltvis – det vil give mange flere points – og hvis jeg har skrevet en rigtig lang artikel vil jeg med fordel kunne prøve at overtale nogen til at lægge et stift bind omkring og udgive den som monografi," siger lektor **Sune Auken** fra Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

Han er en af initiativtagerne til et klagebrev, som vil blive sendt til universitetets bestyrelse, og som tæt på 150 vip'er indtil videre har skrevet under på:

"Det normale på videnskabelige institutioner er, at man har respekt for virkelighedsbeskrivelser, men her kommer de med et system, der skal måle kvalitet, men som åbenlyst ikke måler det, systemet måler omrids ikke indhold. Dermed indbyder det til en kontraproduktiv strategisk tænkning: Det vil give flest points at satse på at publicere artikler, som er tilstrækkeligt gode til blot at kunne blive optaget. Kvaliteten er underordnet, blot de kan optages."

Systemet vil virke mod hensigten, fordi det belønner kvantiteten og dermed den ukritiske produktion af middelhøje artikler, som i forvejen er et problem på humaniora, siger humanisterne selv.

FORSKNINGSMÅLING: Er det muligt at lave et system, hvor appels

Økologiske bananer

Mette Thunø medgiver at kvalitetsmålinger er vanskelige:

"Jeg tror ikke at man kan måle kvalitet af forskning for eksempel som med en karakterskala. Men lad mig kaste den tilbage. Hvis man har en banan og man skal måle kvaliteten på den – så sætter man kriterier op – det kunne for eksempel være, om den er økologisk eller ej. Vi sætter et kvalitetskriterium op, nemlig peer review eller fagfællebedømmelse. Hvis andre forskere i verden synes, at de ting som vores forskere publicerer er godt nok til at blive publiceret i et forlag eller i tidsskrifter – så har det en kvalitet i sig selv, og så kan vi bruge det til at måle efter."

Og der er ingen vej udenom, mener hun,

Appel til KUs bestyrelse

Dekanatet har ikke ønsket at forholde sig til indsigelsen fra de mange ansatte, endsize i at indgå i en forhandling. Der argumenteres med at forslaget og pointsystemet har været grundigt diskuteret i forskningsudvalget, hvor de menige medarbejdere var repræsenteret.

De menige vip'er har derfor besluttet at bryde med kommandovejen og hierarkiet og gå direkte til universitetets bestyrelse.

I KU's bestyrelse sidder blandt andet professor Jørn Lund, redaktør af Encyklopædien og direktør i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, der netop i en ny bog har gjort op med den voksende tendens til styring og kontrol af universitetsforskningen: "Det ville undre mig om han ikke kunne se

...ner kan måles med æbler ...

fordi regeringen klart har meldt ud, at alle basisforskningsmidler fremover skal fordeles efter kvalitet:

“Når så mange skattepenge skal fordeles efter kvalitet, så er vi nødt til at sætte fokus på kriterier for forskningskvaliteten. Vi er forpligtet overfor skatteborgerne. Vi mener, det bedste, vi kan gøre for humanistisk forskning er, at være med i processen fra begyndelsen. Vi skal spille ind med redegørelser og med udredninger for humaniora, om hvordan man kan kvalitetsmåle hensigtsmæssigt. Og det er præcist det vi har gjort. Jeg mener, at vi med vores udviklingskontrakt, som den er formuleret sammen med rektor, har været meget forudseende.”

TKW

e - og især til Jørn Lund

det, det må lige være vand på hans mølle,” siger Sune Auken:

”Der her er et præmieeksempel på, hvad der sker, når de administrative behov overordnes de faglige – målingskravet ligner en ordre fra en skrivebordsgeneral, og jeg synes, at vores ledelse svigter, når de ukritisk solidariserer sig med så mislykket en ordre: Nu skal der måles, og så går det hele vejen ned gennem systemet indtil det når frem til os, uden at der bliver tænkt på konsekvenserne. Og målingskravet står ikke alene: Vi har efterhånden mange eksempler på mærkværdige forslag, som ikke har nogen sammenhæng med den virkelighed, de skal implementeres i.”

TKW

'Akademisk frihed' som kvalitetsmål

Den engelske kvalitetskontrollér QAA evaluerer forskningskvalitet på en lang række præstations-indikatorer, men graden af 'akademisk frihed' på institutioner indgår ikke som et kriterium, påpeger Geoffrey Alderman

Tidligere på året dristede jeg mig til at foreslå, at kvalitetsinstansen *Quality Assurance Agency* udvidede sin praksis til også at omfatte akademisk frihed. Som det er nu, tages der i evalueringprocessen ikke stilling til **akademisk frihed**, og der er ingen forventning om, at evalueringen skal omfatte, hvorvidt den pågældende institution overhovedet har en politik vedrørende dette så fundamentale princip.

UNIVERS

Kunne man så ikke begynde at tage stilling til akademisk frihed, når man nu alligevel er i gang med at evaluere på universiteterne?

Svaret, jeg fik fra myndighederne, var på en gang prompte og afvisende: At udvide evalueringen på den måde ville ikke fald i god jord hos en lang række involverede evaluering- og kontrolinstanser, fik jeg at vide. Og så er der åbenbart en slags venteliste med angiveligt vigtigere emner, der kræver at komme med på evaluering-dagsordenen. Endelig fik jeg at vide, at i tilfælde af, at en universitet vitterligt var i strid med lovgivningen på dette punkt, så var det noget, der sorterede under det almindelige retssystem. Det svar opfatter jeg som et forsøg på en gang for alle at aflive tanken om at inddrage akademisk frihed som kriterium.

Akademikere er et stridbart folkefærd: evnen til at bestride, drage i tvivl og anfægte er helt grundlæggende for det akademiske miljøes eksistensberettigelse.

Det er indisputabelt, men hvad der nok er mindre indlysende er universitetets forpligtelse til at levere og vedligeholde en infrastruktur, der støtter medarbejdernes ret til at være stridbare: til at drage den bestående visdom i tvivl og til at sætte spørgsmålstegn ved måden, hvorpå universitetet gebærder sig med henblik på at sikre denne frihed, som er grundlæggende for den agtværdige institutions virke.

Medmindre institutionen garanterer sine medarbejdere – og studerende – retten til at udtrykke sig frit inden for lovgivningens rammer og uden frygt for repressalier, kan den ikke med rimelighed påstå at have nogen særlig kvalitet.

Igennem de seneste år har der været flere højt profilerede sager, hvor denne forpligtelse til at opretholde frihed er blevet draget i tvivl. "Whistleblowers" er blevet chikaneret, mobbet og fyret, og i flere tilfælde har det fået store og meget ødelæggende karrieremæssige konsekvenser for den enkelte. Akademikere der giver udtryk for upopulære synspunkter, er blevet suspenderet, og "frivillige" opsigelser er fremtvunget ved hjælp af hårdhændet *mangerialism* og dysset ned ved at indføre 'hold-kæft'-klausuler i fratrædelsesordningerne.

Evalueringsmyndigheden kan umuligt være uvidende om sådanne forhold. De bortforklaringer, jeg fik, som skulle retfærdiggøre manglen på påtale, var ligefrem absurde. Hvis det virkelig er politisk umuligt for tiden at tilføje akademisk frihed som et nyt punkt, hvorfor kan man ikke bare indføre det under et allerede eksisterende, f.eks. det afsnit der omhandler '*Studerendes klager vedr. akademiske forhold?*' Hvorfor kan man ikke bare udvide dette punkt, således at der kommer til at stå '*Studerendes og medarbejderes klager vedr. akademiske forhold?*'

En anden måde, hvorpå man kunne liste akademisk frihed ind i evalueringdagsordenen kunne være som en overskrift i samarbejds-evalueringer: *Tildeler samarbejdspartneren sine medarbejdere den samme akademiske frihed, som den eksamenstildelende?*

Hvad det juridiske argument angår, mangler der også her substans: Hvis myndighedens holdning er blot, at så længe der er en lovgivning, så må retssystemet tage sig af sagen, hvorfor evaluerer man f.eks. studievejledning og studentersupport? De studerende er efterhånden betalende kunder og må derfor formodes at være beskyttet af den almindelige forbrugerlovgivning.

Hvis myndigheden viger tilbage for at gøre noget, der ellers ville kunne klares via retssystemet, hvorfor skal man overhovedet interessere sig for f.eks. ligestilling og handicapfaciliteter? I det forbrugerdrevne samfund, som universitetet nu må tilpasse sig, er der faktisk meget få emner, der indgår i evalueringen, som ikke ville kunne prøves via retssystemet.

Myndighedens ulyst til at forholde sig til akademisk frihed har ingenting at gøre med de lamme undskyldninger, jeg har fået. I stedet drejer det sig helt og holdent om en indbygget uvilje til at stille spørgsmål ved universitetsledelsens autonomi samt virkningen af regeringens politik.

Det er grunden til, at man ved evaluering af de britiske universiteter ikke tager stilling til lønniveauer, og til at ingen af myndighedens kritiske rapporter om universitetsuddannelse stiller spørgsmål om, hvorvidt finansieringsniveauet ikke i sidste ende er skyld i de mangler, der kommer for dagen.

Sandheden er, at kvalitetskontrollér-myndigheden QAA er regeringens skabning. En virkelig uafhængig instans ville have frihed til at tilføje sådanne væsentlige emner til sin checkliste.

Geoffrey Alderman er senior vice-president ved American InterContinental University, London. Han skriver her som privatperson.
Oversættelse fra THES v. Martin Aitken

Fredsommeligt tvangsægtes

Fusionen mellem to gamle antagonister forløb over forventning – ja ligefrem godt, siger de samstemmende på I

Filosofi og Idéhistorie på Aarhus Universitet har aldrig været hinandens bedste venner. Tværtimod har de to fag gennem tiden gjort en del for at profilere sig i opposition til hinanden.

DET GODE INSTITUT

Filosofi er et af universitetets ældste og traditionsbårne fag og en af de allerførste professorer der blev ansat på AU var efter sigende fagfilosof.

Idéhistorie meldte sig på banen som anti-autoritært modstykke i forbindelse med 68-generationens indtog, og op gennem 1970'erne markerede Idéhistorie sig som flagskib for den daværende tidsånd:

"Jeg kan illustrere det med en enkelt lille historie," siger **Henning Høgh Laursen, tillidsmand og undervisningsadjunkt** på det nys sammenbragte institut for Filosofi og Idéhistorie:

"Da jeg i sin tid gik på Fredericia Gymnasium havde vi besøg af en studievejleder fra Århus, og jeg spurgte, om jeg skulle vælge filosofi eller idéhistorie. 'Idéhistorie' sagde han – for det var revolutionens fortrop... så jeg valgte filosofien."

Fusion dikteret ovenfra

Ordren til fusion mellem de to institutter kom ovenfra. Fra begyndelsen lå det fast, at antallet af institutter på fakultetet skulle reduceres betydeligt – der var 20 - og det endte med syv.

Filosofi og Idéhistorie søgte i forskellige retninger. Filosofi vendte sig blandt andet mod Informationsvidenskab og sundhedsvi-

denskaberne, mens Idéhistorie blandt andet havde kontakt med Nordisk. Men uden resultat, og til sidst var der kun tvangsægteskabet tilbage. Og skepsis var stor:

"Gennem tiden har de to fag gjort rigtig meget for at definere sig i opposition til hinanden, så der var udbredt modstand," fortæller **instituttleder Morten Raffnsøe-Møller**.

For ikke-fagfolk kan det virke besynderligt at to fag med samme genstandsområde skulle have det så svært med hinanden?

Fagligt set ligger forskellen mellem de to fag i måden at gå til stoffet på. Filosofi arbejder groft set på at undersøge og sammenligne de filosofiske ideer på deres egne præmisser. Idéhistorikerne vil se på hvordan forskellige ideer har manifesteret sig i de historiske epoker.

"Tager man begrebet retfærdighed, vil filosofen for eksempel prøve at undersøge, hvad et retfærdigt samfund er, mens idéhistorikeren interesserer sig for, hvilke opfattelser af retfærdighed, man har haft i forskellige epoker," forklarer Morten Raffnsøe-Møller.

På Filosofi har man fag som metafysik, logik og etik – mens man på Idéhistorie underviser i de politiske, sociale og økonomiske ideers historie, eller de jødisk-kristne ideers historie. Overlappene ligger blandt for eksempel i filosofi-historie.

Kulturforskelle

Men forskellen mellem de to fag lå også i selve kulturen:

"Idéhistorie har haft en individualistisk forskningskultur med nogle meget stærke

profiler, hvor filosofferne højere grad har haft en projektkultur, hvor man har organiseret grupper og arbejdet tværfagligt," siger Morten Raffnsøe-Møller.

Noget lignende gælder i forhold til de studerende, siger tillidsmand Henning Høgh Laursen:

"Idéhistorie har altid været mere anarkistisk end filosofi. For eksempel har studieordningen været mere løs, der var i langt højere grad end på filosofi lagt op til, at de studerende selv skulle administrere studiet."

Selv havde han også mange forbehold op til fusionen:

"Min egen forventning var, at vi ville få alt for lille en synergieffekt, fordi der var tale om to fag, der egentlig beskæftigede sig med de samme ting, og jeg var bange for at vi derfor ville ende som en lille appendix til de store institutter. Vi havde brugt mange år på at bekæmpe hinanden, for eksempel om hvem der skulle dominere den videnskabsteori, der var filosofikums afløser. Jeg frygtede, at vi havde for mange lig i lasten, og at det derfor ville gå galt med samarbejdet."

Succesforklaring: Små skridt

I dag – tre et halvt år efter – er mistroen gjort til skamme. Med 30 vip'er, 10-15 ph.d.-studerende og 800-1000 studerende – heraf mange master-studerende – ser sammenlægningen indtil videre ud til at være en succes. Institutet er delt op i to afdelinger, så det stadigt udbydes to uddannelser. Men forskningen går på tværs.

Hvad er så forklaringen på, at det lykkedes?

"Små skridt," forklarer institutbestyrer Morten Raffnsøe-Møller, "man skal ikke have sammenlægningen som et stort forkromet projekt, i stedet skal udgangspunktet være, at finde nogle steder, hvor man kan skaffe sig små umiddelbare gevinster."

"Jeg begyndte med at invitere på en faglig dag for alle instituttets forskere. Jeg havde på forhånd set på folks profiler, og på den baggrund havde jeg lavet forslag til otte forskergrupper, som man kunne melde sig til. Første time gik med at diskutere mit oplæg – nogle grupper blev opfattet som relevante kategoriseringer, andre blev forkastede som skud i tågen. Grupperne var ret pragmatiske, noget i stil med fænomenologi, politisk idéhistorie og filosofi, idealisme. Resten af dagen brugte folk så på at diskutere faglige overlap og fælles interesser."

Selve forskningsgrupperne kom der ikke ret meget ud af:

"Med skam at melde er der kun to, der stadigt holder. Men det gav folk mulighed for at møde hinanden, de fik lært hinanden at kende, og langsomt har det ført til en masse faglige samarbejder og nye projektgrupper. Man kan sige at der dermed blev taget hul

på at tænke og arbejde forskningsstrategisk – noget vi i dag høster frugterne af igennem en lang række projektgrupper og kollektive forskningsansøgninger”

Institutlederen: Facilitator for holdånd

Set med institutlederens øjne har han først og fremmest fungeret som praktisk hjælper, som facilitator for samarbejdet – og har ikke blandet sig så meget på det indholdsmæssige. Han har arrangeret et årligt internatsmøde, hvor de ansatte får mulighed for at gå ture i skoven og lære hinanden og hinandens arbejdsområder at kende, og hvor der er tid til at diskutere den overordnede forskningsstrategi.

Et månedligt onsdagsmøde har haft god effekt, siger institutlederen: ”Det er et frokostmøde, hvor folk kan få lejlighed til at snakke sammen, og hvor medarbejderne kan spille ind med, hvad de selv har gang i. Der er ikke mødepligt, men de fleste kommer, fordi de fornemmer, at det er vigtigt at følge med i. Jeg tror, det er med til at skabe den holdånd og den tillid, der er vigtig for at få instituttet til at fungere.”

Sin egen rolle beskriver institutlederen sådan her: ”Som ledelse opfatter jeg mig selv som en form for kammertjener, der skal skabe gode rammer for, at forskerne kan blive bekendt med hinandens forskning. Manglende kontakt er nemlig et basalt problem. Folk er så begravede i deres egne projekter og fag at de aldrig mødes.”

Fordel: Ikke tid til problematisering

Tillidsmand Henning Høgh Laursen anerkender mødernes positive værdi. Men peger også på en anden faktor, som var med til at fusionen ”egentlig gik meget smertefrit”:

”Der var et udefrakommende pres og masser af udefrakommende modstandere, som vi skulle reagere på. Vi har været gennem en dramatisk periode med nedskæringer, lokaletildeling og skænderier med fakultetet, krav om nye studieordninger osv. Det har givet en masse arbejde og mange udfordringer. Vi har ikke haft brug for at starte med at finde ud af, hvad vi skulle samarbejde om, og vi har ikke haft tid til at spekulere på, om vi havde problemer med at samarbejde. Det er sket af sig selv.”

”Noget af det første vi gjorde, da det stod klart, at vi skulle lægges sammen var at sørge for at de formelle medarbejderstrukturer kom på plads - samarbejdsudvalg, aktivisering af TR-systemet og den slags. Tidligere havde man bare snakket sammen på gangen. Men vi mente, det var vigtig for det nye og større institut, at vi fik etableret en struktur, hvor alle medarbejderne på begge afdelinger kunne henvende sig med stort og småt. Det kan altid gøres bedre, men jeg er overbevist om, at det er en af grundene til, at det er gået så glat.”

TKW

Sverige: Lynfyring

To udenlandske professorer i Sverige blev sat overfor ultimatum: Underskriv Jeres frivillige opsigelse her og nu - eller ...

Den 8. februar blev to udenlandske matematikprofessorer udsat for en lynaktion ved Uppsala Universitet. Tyskeren Burglind Jöricke og russeren Oleg Viro var enkeltvis indkaldt til møde hos rektor. Den ene kl. 9, den anden kl. 10. De troede, moderne skulle handle om deres syn på arbejdsmiljøet på deres institut for Matematik.

Men Rektors dagsorden var langt mere alvorlig: Han ville have dem ud. Rektor og universitetets chefjurist fremlagde ikke præcise beskyldninger som ved en tjenstlig undersøgelse, men antydede at en igangværende undersøgelse var belastende for de to. Ledelsens foreløbige konklusion var, at de var illoyale og obstruktive over for deres institut og var hovedårsagen til et dårligt kollegialt miljø. De blev også anklaget for lav forskningsproduktivitet og bebrejdet, at de ofte var bortrejste og i øvrigt ikke havde lært sig svensk på trods af, at de havde været ansat siden hhv. 1997 og 1994.

Rektors ultimatum

Rektor stillede dem overfor et ultimatum: De kunne på stedet indlevere deres frivillige opsigelser mod at få en aftrædelsessum på hhv. 1.300.000 og 1.640.000 kroner. Hvis de afviste dette tilbud her og nu, og først accepterede det dagen efter, så ville aftrædelsessummene nedsættes med flere hundrede tusinder kroner. Og hvis de ikke ville indlevere deres opsigelse ”frivilligt”, så ville universitetet igangsætte en formel sag mod dem for ”tjänsteförseelse”, og det højeste professorerne ville få ud af en sådan proces var de nævnte beløb, sagde chefjuristen – og understregede gentagne gange, at der var optræk til en belastende sag mod dem.

Aftrædelsessum voksede med 900.000 kr. på en dag

De to forskere var rystede, men formåede at forhandle sig til ekstra tid til nærmere overvejelse. Første møde foregik således hhv. kl. 9 og kl. 10 om formiddagen. Under møderne åbnede Rektor en mulighed for at forhandle et højere beløb frem.

Efter morgenmøderne traf de to professorer hinanden for at diskutere ultimatum’erne. De følte sig pressede til at indgå på aftaler, fordi de åbenbart havde magtfulde fjender i ledelsen. Spørgsmålet var herefter, hvor store aftrædelsessummer de kunne forhandle sig frem til?

Hhv. kl. 2.30 og 17.30 mødtes parterne

igen med Rektor og chefjuristen, som hævdede aftrædelsessummen til 2.2 mio. kr. Professorerne følte sig pressede til at underskrive. De underskrev deres opsigelser uden at have konsulteret hverken advokater eller fagforeningsrepræsentanter. Tyskeren var ellers medlem af den svenske universitetsfagforening SULF.

To dage efter var de ude af deres kontorer og deres e-mails-postbokse var nedlagte. Samtidig meddelte Rektor, at ”det belastende materiale” var blevet hemmeligstemplet - hvilket professorerne protesterede forgæves imod, da de ønskede fuld offentlighed om dette og kendskab til indholdet.

Baggrund: Ofre for dårligt arbejdsmiljø

Arbejdsmiljøet på matematik-institutet havde i længere tid været inficeret. De to professorer var kendte for at holde en høj faglig profil og havde kritiseret ledelsens faglige strategi. Jöricke og Viro havde været kritiske overfor ledelsens topstyring, dvs. manglen på professor-indflydelse på forsknings- og uddannelsesstrategi og ansættelsespolitikken. I en konkret sag havde de kritiseret udnævnelsen af en professor, som de - og flere i bedømmelsesudvalget – ikke mente var fagligt kvalificeret. Alligevel valgte Rektor at udnævne den pågældende.

Institut-ledelsen havde gennemført interviews om arbejdsmiljøet med 25 ud af 100 ansatte på fakultetet, men de to professorer var ikke blandt dem. Og institutledelsen havde efterfølgende uofficielt givet udtryk for, at det dårlige miljø kunne skyldes de to – hvilket var meldt videre til Rektor.

Matematikmiljøet var delt i to grupper, for og imod. Støtterne protesterede: Fundamentet for kritisk tænkning i det svenske forskersamfund er blevet undergravet, skrev en række forskerkolleger fra Uppsala: ”Vi oplever, at ytringsfriheden er truet. Ansatte ved svenske universiteter kan ikke længere lokalisere grænserne for, hvad der er tilladt kritik af forskningspolitikken eller andre politikker ved deres universitet. Hvilke spørgsmål er det tilladt at stille? Hvilken kritik kan udtrykkes?”

Og arbejdsmiljøet? Det er fortsat meget inficeret, fortæller kilder til FORSKERforum, for Rektors lyn-aktion skabte mere usikkerhed end arbejdsro.

Det har ikke været muligt at få en kommentar fra Rektor.

jø

Efterlysning

Redaktionen eftersøger positive succeshistorier: Det gode institut, den gode leder, den gode kollega, tværvidevidenskaben der ramte plet ...

Kontamineret – udsat for stråling

Jyllands-Posten fik ikke dømt religionsforsker uredelig ved SDUs Praksisudvalg, og skrev så en smudsleder mod ham. Og sagen har slidt på Tim Jensen, der er skuffet over SDUs håndtering

En forsker med en modig profil i offentligheden står tilbage med skrammer på renommeet og mudder på tøjet efter afslutningen af Jyllands-Postens klagesag: "Noget af skidtet hænger altid ved," siger **Tim Jensen**, mens Jyllands-Posten ufortrødent fortsætter med at angribe ham - mest direkte i en ledende artikel "I løgnens tjeneste," skrevet kort efter afgørelse.

HETZ-RAMT

I tilbageblik undrer han sig: På den ene side erklærede SDU's Praksisudvalg, at klagen "klart falder udenfor Praksisudvalgets kompetence." På den anden side gennemførte udvalget alligevel en såkaldt parts-høring. Tim Jensen blev bedt om at svare formelt på klagen fra Jyllands-Posten, og dette svar blev sendt til Jyllands-Postens advokat til udtalelse.

"Hvorfor afviste de ikke sagen med det samme? Hvorfor skulle jeg skrive en redegørelse, og hvorfor blev den sendt til Jyllands-Postens advokat, når Praksisudvalget selv klart gjorde opmærksom på, at den ikke kan behandle sagen. Jeg synes sagen virker lidt speget, for de kunne jo bare have afvist den med henvisning til deres kommissorium," siger Tim Jensen:

Ifølge praksisudvalget formand **Mogens N. Pedersen** er partshøring rutine i alle sager: "Vi gør det altid for ikke at få vrøvl og ballade bagefter – det er ret og rimeligt."

SDU uden pressemeddelelse om sagens lukning

Tim Jensen mener også, at SDU skulle have gjort mere for at markere afslutningen på sagen:

"Så vidt jeg kan se, har man ikke gjort meget for at informere. Når nu universitetet har en hjemmeside med nyheder på, ville det være naturligt at bringe en klar besked om praksisudvalgets afgørelse. Det har trods alt været en ret stor sag, ikke kun for mig - og den har været diskuteret meget rundt omkring, den har stor betydning og principiel interesse for andre forskere."

"Jeg mener også, at universitetet burde have sendt en pressemeddelelse ud til den store verden. Det har man mig bekendt ikke gjort. Når man har så stor en sag, som har været omtalt i mange medier, så synes jeg, det er uheldigt, at man ikke melder ud, hvordan den ender. Jeg savner en aktiv information til offentligheden om, at jeg med afgørelsen er frifundet for anklagen om videnskabelig uredelighed og misbrug af mit

JPs leder 18.marts: "I løgnens tjeneste"

LEKTOR - Tim Jensen, Syddansk Universitet, har offentligt fremsat en række løgnagtige og stærkt fornærmende beskyldninger mod Morgenavisen Jyllands-Posten.

Nu har han både sin rektors og det såkaldte praksisudvalgs ord for, at han i sin egenskab af forsker kan fremsætte sådanne uforskammetheder uden at komme i konflikt med den autoritet, som hans embede repræsenterer. Det er egentlig ikke overraskende, men alligevel forstemmende.

Selv om Tim Jensen offentligt har tilkendegivet, at han udtaler sig på baggrund af mange års forskning, mener praksisudvalget ikke, at udtalelserne har noget med forskning at gøre og har derfor valgt ikke at realitetsbehandle en officiel klage fra Morgenavisen Jyllands-Posten.

Universitetets rektor har tidligere meddelt, at det alene er et anliggende mellem Tim Jensen og avisen, og at han derfor ikke foretager sig yderligere.

Mens Muhammed-krisen rasede på sit højeste, meddelte Tim Jensen i dagbladet Politiken, at han forinden offentliggørelsen af de 12 tegninger havde advaret avisen om de forventede reaktioner.

Det var en kreativ eftertænkning,

som Tim Jensen senere har erkendt. Derimod har han ved flere lejligheder offentligt beklignet Jyllands-Postens motiver, blandt andet i Politiken den 14. oktober i fjor: »Jyllands-Postens tegninger skulle helt bevidst offentliggøres for at håne og spotte en helt central og utroligt hellig figur i islam. Oven i det bragte avisen tegningerne for at opdrage på andre mennesker. Meningen var at sige: Kære venner, I er ikke lige så kloge, som vi er, I er meget mindre udviklede end os, og nu skal vi lære jer, hvordan klaveret spiller.«

• At avisens formål ikke var at håne en minoritet, men at påpege et eksisterende og voksende problem med selvcensur som følge af islamistiske trusler er velkendt for enhver, som har gidet følge med.

Tim Jensen har som alle andre lov til at kritisere Jyllands-Posten alt det, han har lyst. Problemet er dels, at han mod bedre vidende fremturer med løgnagtige påstande, dels at han gør det »med baggrund i mange års forskning« og dermed iklæder sine løgne et skær af videnskabelig autoritet.

Vi troede ellers, at en universitetsansat forsker skulle stræbe efter sandheden.

embede. Resultatet er, at stort set den eneste omtale kommer i en leder i Jyllands-Posten, hvor de angriber både mig og universitetet for at stå i løgnens tjeneste."

Kontamineret – udsat for farlig stråling

JPs leder "I løgnens tjeneste" er et forsøg på at sværte Tim Jensen. Uanset at han kan svare lederens beskyldninger i et læserbrev, så vil det slet ikke få samme gennemslag som lederen. Han føler sig magtesløs og føler, at uanset, hvad han gør, så skader sagen ham. Uanset hvor smuds-agtigt Jyllands-Postens angreb er, så hænger der altid noget ved:

"Selvfølgelig har mit omdømme – so oder so – taget skade af det her. Både internt og eksternt. Noget hænger ved", mener han og forklarer, at et stort internationalt tidsskrift har bedt ham om at skrive et indlæg om intimidering af forskere – som de også kender det fra USA efter 9/11, hvor Mellemøst-forskere også har været under pres.

"Jeg havde først tænkt mig at bringe Jyllands-Postens leder i fuld ordlyd som afsæt. Men ved nøjere eftertænkning tør jeg ikke. For

selv om den er så grov, så vil der altid være nogle, der tænker, at der må være lidt om snakken. Jeg er 'kontamineret' – ligesom efter en radioaktiv ulykke. Man kan vaske sig og gå i bad så tosset man vil. Der hænger noget ved. Så det ville være naivt at forestille sig, at det ikke får konsekvenser. Hvem vil have mig med i ansøger- eller styregrupper, eller hvem vil have mig til at sidde i et editorial board. Mon ikke nogen vil tænke: Ja vi ved godt, at alt det smuds ikke passer, men vi må være realistiske, vi kan ikke risikere noget. Vi må hellere lade være med at invitere ham med."

TKW

Personhertz slider

Jyllands-Posten kører kampagne mod kritiske forskere og især religionsforskerne står for skud. Som Tim Jensen røg også Mikael Rothstein ud i mediestorm på "Iodrette løgne"

Uredelighedsudvalg skal også kunne behandle udtalelser til pressen

SDUs praksisudvalg afviste at behandle JPs klage, fordi forskeres udtalelser til pressen ikke hører under udvalgets kompetence.

Officielt set var det enden på historien. For JP har ingen yderligere klagemuligheder. Men SDU-rector Jens Oddershede lægger måske op til at ændre retningslinjerne for Praksisudvalget, så det får øgede beføjelser – for eksempel til at træffe afgørelser i klagesager om forskeres udtalelser til pressen.

Initiativet kommer fra Praksisudvalget selv, hævder Jens Oddershede:

"Jeg tror, der i Tim Jensen-sagen var en vis ærgrelse over, at man ikke kunne realitetsbehandle sagen, fordi der ikke var tale om forskning. Så de har foreslået mig, at man måske skulle modernisere vedtægterne med nogle bredere formuleringer, så praksisudvalget også kunne beskæftige sig med noget som ikke kun var forskning. I dag er det kun forskningsresultater, der skal udsættes for tjek – og det betyder at man ikke kan behandle både den ene og den anden sag."

"Forslaget kommer fra formanden Mogens N. Pedersen og skal ses i lyset af Tim Jensen sagen. Men husk på at det kan virke begge veje. Forskerne tænker måske mest på, at det vil begrænse deres muligheder, men den anden vej kan jo være den positive, at de bliver frikendt – begge varianter er jo en mulighed, og det er grunden til, at jeg ikke bare siger nej tak, når det måske kan bidrage til en bedre debat."

Praksisudvalget: Nej tak

Formanden for praksisudvalget kan ikke genkende rektors udlægning. Udvalget har ikke bedt om udvidede beføjelser:

"Tværtimod – det vi har bedt om, er at få vores regler bragt i overensstemmelse med de nye regler fra UVVU. De vedtægter, vi har i dag, er 8-10 år gamle, og nu vil vi gå igen med dem og stramme dem. Vi arbejder med et smalt uredelighedsbegreb. Det er ikke noget vi har diskuteret i udvalget endnu, men som formand synes jeg, at det er nødvendigt, at vi efter al den ballade får en klar definition af uredelighed. Og vi skal ikke udstille regler for, hvordan forskerne i øvrigt må opføre sig," siger Mogens N. Pedersen.

TKW

»Det har været mere ubehageligt end jeg på forhånd kunne forestille mig. Jeg har personligt og professionelt ligget underdrejet i to uger. Det har påvirket familie og venner, og mit institut og dekanatet har spildt tid på sagen. Helt personligt må jeg erkende at presset er vanskeligt at bære. Jeg føler mig stærkt intimideret og groft chikaneret og har følt mig magtesløs,« fortalte religionsforskeren Mikael Rothstein (til UNIVERSITETSAVISEN 5/07) om den turbulens han vågnede op til, da Jyllands-Posten satte ham på forsiden: **"Studerende klager: Forsker politiserer"** kunne avisen nemlig berette, at nogle studerende angiveligt var i færd med at køre en klagesag i gang.

DISCIPLINERING

Klagerne gik på, at Rothstein skulle have opfordret studerende til at demonstrere til fordel for det omstridte Ungdomshus – og det fandt de politiserende, når der stod religion på undervisningsskemaet.

Karaktermord

Der var kun det problem, at der ingen klager var. Fagrådet havde godt nok drøftet en lille gruppe studerendes henvendelse, men konkluderet, at der ingen sag var, især ikke da de utilfredse ikke ønskede at indgive en formel klage.

Men det anfægtede ikke JP, som på lederplads dagen efter kaldte Rothstein for "rystende uprofessionel" og karakteriserede hans opfordring til at demonstrere som "studentikos, uværdig og belastende for den faglige troværdighed". (Berlingske Tidende fulgte op med karaktertegn af "den feterede universitets-tarzan Mikael Hold Så Kæft Rothstein (...) også kendt som Hævneren fra Ungdomshuset og Slagteren fra Artillerivej"). Og ikke uventet i en sådan ideologisk og personfikeret fremstilling var det noget som læserbrevs-skrivere straks bed på.

Rothstein selv forsøgte med enkelte læserbreve at "at modgå deciderede injurier og bagvaskelse", forklarede han til UNIVERSITETSAVISEN. Men ellers var han tilbageholdende med at forsvare sig – ikke mindst fordi det kom bag på ham, at turen gennem mediemøllen var så opslidende.

Han kalder JPs historie for en lodret løgn, idet avisen pustede rygter om nogle utilfredse studerende til en stor sag: "Jyllands-Postens historie om mig var baseret på en anonym e-mail. Berlingske Tidende fik den samme e-mail, undersøgte sagen og konstaterede at der ingen historie var. Men Jyllands-Posten baserede altså både forside og ledere på den".

Han er ellers ikke uvant med at være i mediernes søgelys. Det kan da også være hans "kulturliberale debattørrølle", der ligger til grund for Jyllands-Postens kampagne, for en lignende mistænkeliggørelse af almindelige universitetslærere ville nok ikke være pustet sådan op.

Konsekvens: Lav profil?

Selv mener Rothstein, at hans rolle som "kulturkritisk laban" – herunder hans kritiske holdning til JPs Muhammed-sag og hans aktive støtte til kollegaen Tim Jensen – er den politiske og ideologiske baggrund bag JPs kampagne.

For ham er det bemærkelsesværdigt, at det ikke er indholdet i hans religionsforskning, som er i centrum. Det er hans holdninger og hans person, som skal intimideres og lægges for had. Sagen har slidt på ham og han frygter, at konsekvensen af sådanne kontroverser, hvor forskere gøres til offentlige skydeskiver er, at forskere holder sig tilbage fra at deltage i samfundsdebatten:

"Min kollega Tim Jensen oplever præcis det samme, og noget tilsvarende gælder for KU-forskeren Jørgen Bæk Simonsen, ingen tvivl om det. Når mange forskere holder en endog meget lav profil i offentligheden, skyldes det uden tvivl frygt for hvad man risikerer. Jeg plejer at kunne tåle ret meget, men denne gang var det i overkanten. Andre har andre grænser og tør slet ikke. Det er faktisk meget foruroligende".

Han stiller også spørgsmålet til sig selv: *Hvis prisen for at ytre sig i den offentlige debat er forsidehistorier og avis-kampagner, er det så overhovedet det værd?*

"Støtten på de indre linjer har været enestående, og jeg er studerende, kolleger og ledelse stor tak skyldig. Men offentlighedens billede af mig kan jeg jo ikke påvirke", fortæller religionsforskeren. Han har ikke noget imod debat på et lodret grundlag, men når der sker som bagvaskelse ved en bevidst for drejning af sandheden, så er grænsen nået. Især når forskeren ikke har mulighed for at komme til orde på de samme præmisser som modparten.

Selv om han sidder "vingeskudt tilbage" og er slidt af turen i mediemøllen, så han må trække sig tilbage fra den offentlige debat for en tid, holder han fast i nødvendigheden af den åbne debat: "Jeg støtter således Jyllands-Postens ret til at tvære mig ud på lederplads lige så tosset de vil, men sker det under henvisning til løgne og udokumenterede påstande, så er det et anslag mod den reelle debat. Det er her det virkelige problem ligger ..."

Nationalpatriotisk og bagvendt havforskning

Galathea er vendt hjem – og mødes af hård faglig kritik fra fremtrædende dansk havforsker i Tyskland

Galathea landede i onsdags under stor presse-tamtam og mediehye. Udadtil fremstilles det af deltagerne som en succes, dog ikke ubetinget. Nu kommer så efterkritikken:

Galathea var dansk, alt for dansk. Selv om skibet sejlede verden rundt, manglede ekspeditionen det internationale tilsnit, som er en fast del af de store landes havforskning.

Selve forskningen var tilrettelagt på en sært bagvendt måde – hvor man begyndte med et medieangsat projekt og skib, og at forskningen blev koblet på bagefter. Igen en underlig fremgangsmåde set i forhold til gængs international praksis indenfor havforskning.

Endelig kan det med sikkerhed slås fast, at lille Danmark ikke har en kapacitet og volumen indenfor havforskning, der berettiger så stor en investering over så kort tid.

Kritikken af Galathea-ekspeditionen fremføres *lavmælt* og med en vis forsigtighed af en af Danmarks største kapaciteter indenfor havforskning, professor **Bo Barker Jørgensen**, der siden 1992 har været direktør ved Max Planck Institut for Marin Mikrobiologi i Bremen. Men konklusionerne er ikke til at tage fejl af.

Svært at finde kritikere af projektet

Når FORSKERforum kontaktede Bo Barker Jørgensen var det først og fremmest i et forsøg på at få en uafhængig og uhildet vurdering af den omkring 200 millioner kroner danske forskningssatsning – i forbindelse med at forskningsskibet *Vædderen* om kort tid lægger til kajs i København efter sit ni måneders lange togt.

Bedømmelsen af Galathea ekspeditionen – ikke mindst den forskningsfaglige – har lidt under, at det ikke har været muligt at finde en forsker i Danmark med forstand på havforskning, som ikke på den ene eller den anden måde selv var fedtet ind i projektet – eller i det mindste meget tæt på. Følgelig har det været nærmest umuligt at finde uafhæn-

gige kilder – og der har været langt mellem de kritiske røster, som ellers ville forekomme som et naturligt demokratisk akkompagnement til så stor en satsning. Journalisten Anders Lund Madsen var en undtagelse, men han blev marginaliseret som useriøs, da han kaldte Galathea for en "sejlende feriekoloni".

Forskningsdirektør og havforsker Bo Barker Jørgensen lignede umiddelbart – med sine femten år i Bremen og sin lange internationale erfaring – et godt bud på den uafhængige kilde. Men nej:

"Jeg er også selv med i Galathea-projektet, så jeg har svært ved at være neutral," erklærer han beredvilligt undervejs i interviewet:

"Jeg har været med ombord på *Vædderen*, som skibet hedder, og jeg har set meget glimrende forskning. Men jeg har også, for flere år siden, selv været med i en gruppe, der søgte at lancere en Galathea 3 ekspedition baseret på en videnskabelig idé. Men forskningsmæssig styrke var ikke nok. Der kom først gang i Galathea, da *Jyllands-Posten* lancerede en mere populær vision om, at Danmark havde brug for en stor havforskningsekspedition."

Galatheas succeskriterier?

Hvad var succeskriterierne for Galathea: Drejer det sig om forskningskvalitet? Om at blive en succes i medierne? Om at få unge til at studere naturvidenskab?

"Man kan ikke a priori opstille målepunkter for succes'en på sådan et projekt ...", svarede Videnskabsministeriets departementschef i september 2006

Medieprojekt – ikke forskningsstyret

Set med forskningskritiske briller er det blandt andet her, den er gal med Galathea – i hvert fald hvis man måler projektet op imod den internationale havforskning.

Bo Barker Jørgensens forslag til en Ga-

lathea 3 ekspedition, der kom et par år før *Jyllands-Postens* initiativ, gik på at undersøge ilt-balancen i oceanen, og hvordan den påvirkes af de stigende temperaturer i forbindelse med den globale opvarmning. En ændret iltbalance vil påvirke næringssaltbalancen og dermed fødemængden i havet, lødtesen.

Med dette som overordnet tema skulle der samles en lang række underprojekter, som fra hver deres vinkel skulle belyse det store spørgsmål.

Pointen her er ikke temaet, men metoden. For det er sådan man almindeligvis arbejder indenfor havforskning, forklarer Bo Barker Jørgensen. Man bygger en ekspedition omkring en videnskabelig grundidé, derpå har man grundlaget for at søge om en ekspedition, og hvis man kommer igennem inviterer man arbejdsgrupper med, der arbejder sammen om samme idé. Det styrker samarbejdet, og det styrker kvaliteten.

Hvad er det så man har gjort på Galathea?

Jo man er begyndt med et skib – der i øvrigt har kostet en bondegård i ombygning, fordi der skulle mange mennesker med – i stedet for at bruge det eksisterende ekspeditionsskib *Dana*. Derpå har man lagt en rute, som skulle gå verden rundt. Og derefter har forskerne fået lov til at byde ind med deres – i mange forskellige retninger strittende projekter, som derefter er blevet placeret ombord.

Eller med Bo Barker Jørgensens ord: "På Galathea besluttede man, at nu sejler vi verden rundt, og så prøver vi at placere forskergrupperne på skibet, som det bedst kan passe – men det er ikke optimalt at gøre det på den måde. Der er jo en grund til, at det ikke er sådan man arbejder internationalt.

Nationalchauvinisme begrænset

Og forskningsresultaterne?

"Det kan jeg ikke sige, jeg kender ikke resultaterne af forskningen endnu, det er der ingen af os der gør endnu. Jeg er ikke i stand til at bedømme lodigheden, det ville være unfair. Men jeg var med ombord, og jeg oplevede, at der var et fremragende samarbejde, stor entusiasme og at der blev lavet masser af god forskning."

En ting kan Bo Barker Jørgensen dog slå fast. Næmlig at man kunne have fået mere ud af pengene – for eksempel ved at strække dem over længere tid. Dansk havforskning er ganske enkel ikke stærk nok til at levere topforskning i så stort et omfang, som kapaciteten på Galathea lagde op til:

"Jeg kan ikke sige noget om resultaterne af de specifikke projekter. Men en ting kan jeg sige. Når man på én gang stiller så store ressourcer til rådighed for dansk hav-

Debat- eller læserbreve

er velkomne i FORSKERforum. Gør det kort og præcist - højst 1000 tegn, som i det engelske ugemagasin THES

Send det til joe@dm.dk mrk. "Læserbrev"

Galathea 3 anløb København efter i 8½ måned at have sejlet Jorden rundt. Det blev lanceret som en stor national begivenhed med flag og musikledsagelse d. 25. april kl. 18:30 præcis. Ved ankomsten ventede kronprins Frederik og videnskabsminister Helge Sander (V) og mange pårørende.

forskning, som har begrænsede ressourcer til rådighed i form af dygtige forskere, ja så kommer der ikke den samme kritiske udvælgelse, som hvis midlerne havde været fordelt over en længere periode.”

Også en nedtoning af den snævert synede danske nationalfølelse, der har omgivet projektet ville have gavnet kvaliteten:

”International havforskning i dag udmærker sig ved internationalt samarbejde – man inviterer hinanden med på togt. Galathea har været for dansk, nærmest en ren dansk ekspedition, hvilket er underligt set i den internationale havforsknings målestok. Ved at få flere udlændinge ombord havde man haft mulighed for at etablere nye samarbejder, og det ville have åbnet for, at danske forskere kunne komme med på andre ekspeditioner i form af gensidig deltagelse.”

Ikke unikt projekt

At Galathea sejler jorden rundt er ved flere lejligheder blevet fremhævet som noget unikt i forhold til den øvrige internationale havforskning – fordi det har givet nogle projekter ”en unik mulighed” for at foretage målinger hele vejen rundt om jorden – fra tropisk farvand til ishavet. Det gælder blandt andet det store CO2 projekt, som er blevet fremhævet i talrige artikler, bl.a. i FORSKERforum.

Men den historie er oversolgt, mener havforskeren:

”Det er mindst 20 store havforskningskibe, der sejler rundt på oceanerne dag ud og dag ind året rundt – og i alt er der mere end 100 havforskningskibe i gang, hvor af mange dog arbejder i de kystnære områder,” siger Bo Barker Jørgensen.

Dansk formidling langt bagefter

En af de mest højprofilerede forskere i projektet, havforskeren Kathrine Richardson, forklarede, at projektet handlede 60 pct. om PR og 40 pct. om forskning.

Et af projektets formål var at få de unge til at interessere sig for naturvidenskab – ”væk fra gadehjørnerne”, som Anders Lund Madsen formulerede det.

Formidlingsdelen er blevet fremhævet som unik, af de implicerede medier og af ekspeditionsfondens ledelse i talrige interviews. Men mediedækningen har stort set udelukkende været i de store aviser, som på forhånd havde *committed sig* til projektet, dvs. især Jyllands-Posten.

Men at kalde det unik formidling i international sammenhæng er en voldsom overdrivelse. Bo Barker Jørgensen fortæller, at han allerede i begyndelsen af 1990’erne var med på et par amerikanske ekspeditioner, hvor der blev transmitteret live på satellit til amerikanske skoleklasser – blandt andet fra TV-kameraer fastgjort til en dybtgående fjernstyret undervandsbåd, der arbejdede på 2000 meter vanddybde:

”De viste blandt andet billeder fra de hydrotermale kildevæld – hvor der vælter 350-400 grader varmt vand ud af sprækker i havbunden, hvor det blander sig med 2 grader vand.”

Også Tyskland bruger i stort omfang havforskning til at formidle naturvidenskabelig forskning. Havforskningskibene åbnes for offentligheden, når de lægger til kaj. Og for et par år siden sejlede et undervisningskib rundt på de tyske floder med en udstilling for skolebørn om blandt geologisk havforskning.

Forskningsformidlerne ikke klædt på

At amerikanerne og tyskerne har gjort det før, bliver den danske formidling selv sagt ikke dårligere af. Problemet på Galathea var, at der var alt for mange mediefolk med, og at de ikke har været godt nok forskningsmæssigt funderet.

”Formidling er vigtig – og en forsknings-ekspedition er en særlig begivenhed. Men man har overvurderet mulighederne ved at

have 7-8 mediefolk ombord af gangen. Det er jo ikke sådan, at man hiver nye sensationer op af vandet hver dag. Resultaterne kommer først mange år senere. Og det har været svært for de journalister, der har været med på togtet. Så de har skrevet om alle mulige dagligdags ting. Om hvad man fik at spise. Og hvis noget gik i stykker, var det en stor historie. Det har fordrejet indtrykket af forskningen. Den værste har været Anders Lund Madsen, som også er den mest citerede, som gjorde sig morsom over Galathea. Han forstod tilsyneladende intet af forskningen ombord, men han har gjort stor skade for havforskningen,” siger Bo Barker Jørgensen:

”Men mediernes deltagelse var jo givet på forhånd, det var en forudsætning for, at det hele kunne komme i gang med støtte fra Jyllands-Posten. Så måtte man prøve at få det bedste ud af det.”

Set med Bo Barker Jørgensens øjne havde det været mere rationelt og fagligt relevant at have haft en enkelt journalist med, der kunne have leveret til alle medier. En journalist med indsigt i forskning/havforskning med mulighed for at perspektivere og formidle det, der foregår ombord:

”Der har været for mange forskellige journalister ombord, med meget forskellig baggrund. Tankegangen har været, at mange journalister skulle have chancen for at komme med på Galathea, og at man ville popularisere havforskningen og gøre den nær og relevant ved at lade journalister med andre specialer skrive om den. Men journalisterne har skullet bruge meget tid og energi på at sætte sig ind i stoffet ...”, siger havforskeren og slutter med et sarkastisk spørgsmål: ”... og hvornår ville redaktionerne ellers lade for eksempel en motorsportsjournalist skrive om forskning.”

TKW

Haj-offer. Det var Galathea-ekspeditionens dramatiske højdepunkt, da biologen **Martin Årseth-Hansen** under en svømmetur blev bidt af en haj, som efterlod ham med tre dybe sår og flere rifter i højre underarm. Han har det efter omstændighederne godt og forventes at bevare førligheden i armen, skriver Ritzau

Embedded på Galathea

Læderskildpadden blev verdensberømt i slutningen af september sidste år, fanget og mødt af begejstrede skabninger og mærket og udrustet med en sender. Måske verdens mest fotograferede havskildpadde. 2000 fotos, ifølge manden i de sjove bukser, Anders Lund Madsen. Skildpadden fik få minutters *fame*, da den blev *voldbollet* af forskere og det forsamlede preskorps.

Ud over skildpadden – og hajen der åd en luns af en forskerarm – er det svært at komme på de store high-lights på Galathea. Blandt vitterlighedsvidner til projektet var ellers kendisser som togleder Søren Haslund-Christensen, ministre som Helge Sander, Bertel Haarder, forsvarsministeren og Connie Hedegaard, havforsker Kathrine Richardson, en hoben andre forskere og en række andre gode mænd og kvinder og skolebørn, som har det til fælles, at de var så heldige at få en køje ombord - og som med én mund har fortalt, at det gik rigtig godt med skibet, med naturvidenskaben, med at få de unge væk fra gadehjørnerne og med forskningen.

"De har alle julelys i øjnene, når de kommer hjem fra Galathea," som en forsker fortalte. Eller som formidlingsdekan på KU, Kathrine Richardson bemærkede (i en kronik i Berlingske Tidende): Deltagerne har "haft store personlige og til tider grænseoverskridende oplevelser, som ingen tøver med at kalde eventyrlige."

Det skulle da bare mangle, kunne man fristes til at sige. Vi taler immervæk om et krydstogt, der har kostet over 200 millioner kroner – eller hen ved en halv million *pr. cruise-billet* for hver eneste af de 400 deltagere.

Bortset fra manden i de sjove bukser, der bramfrit kaldte Galathea "*en sejlede børnefødselsdag*" og straks blev persona-non-grata i projektet, så har alle deltagerne rost projektet til skyerne. Men mediernes og kendisser og forskere ombord var alle gift med projektet på den ene eller anden måde – '*embedded*' som det hedder når krigsreporterne bor sammen med den ene part i en krig.

Man skal ikke forvente sig malurt fra ministrene. Videnskabsminister Helge Sander, forsvarsminister Søren Gade og undervisningsminister Bertel Haarder har alle været på visitter på Galathea. Ministrenes visitter kostede skatteyderne 318.000 kr. oplyste Ekstra Bladet, som havde været så uhøflige at snage i

bilagene til ministrenes fornøjelses-ture. (Bertel Haarder protesterede mod den udlægning, for hans flyrejse havde skam kun kostet 9.000 kr, men Haarder skal personligt være tilgivet, at han på ministerhyre fik opfyldt sin dremmedrøm om at komme på Galathea, for undervisningsministeren afslørede sig som en af projektets bedste og mest begejstrede forskningsformidlere og på den måde var han pengene værd).

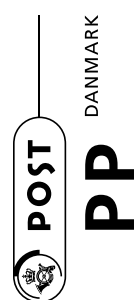
Ministrenes *snold* vakte i øvrigt Socialdemokraternes store forargelse. Partiet mener absolut intet om forskningspolitik, og er Regeringens loyale støtteparti i disse års store universitetsreformer med topstyring, erhvervsindflydelse, konkurrence-udsættelse, fusioner m.m. Men *snoldet* afslørede, at partiet har en forskningspolitisk holdning: "Det virker som om, Galathea handler mere om at markedsføre ministre og give kendisser en oplevelse. Det er ikke forskningen, der i fokus, og det er et problem. Især fordi det er skatteyderne, der betaler for det", udtalte partiets forskningsordfører til Ekstra Bladet.

Galathea er blevet retfærdiggjort for sin reklameværdi for naturvidenskaben, for at få de unge væk fra gadehjørnerne og sågar også for sine forskningsperspektiver. Kritikken af projektet for at være hastværk og ufokuseret er dog vokset i takt med, at projektet har nærmet sig sin afslutning. Fredningen af projektet er slut (**se s.22: "Nationalpatriotisk ..."**)

Det bliver interessant om de samme ministre, som søsatte projektet, også tør igangsætte en evaluering af det. Der er en overhængende risiko for, at konklusionen bliver, at de 200 mio. kroner kunne være brugt meget bedre på anden måde: At formidlingen ikke nåede ud til folkeskolerne og at kun nogle forskningsprojekter lykkedes! Og det er jo ikke så heldigt, når Regeringen ellers overdænger forskningen med krav til måling, kvalitetsvurdering, konkurrenceudsættelse m.m.

Men skidt, for deltagerne var glade og begejstrede for at være ombord. Det var en stor personlig oplevelse: "Ekspeditionen fremstår også som et yderst vellykket socialt eksperiment, der bør give inspiration til andre projekter på tværs af samfundets etablerede strukturer," fortalte en af deltagerne midt i sejlturen. Og det var altså ikke en terapeut eller en sociolog, som sagde det, derimod en havforsker...

tkw / jø

Maskinel magasinspost
ID-nr. 42026

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Ændringer vedr. abonnement
ring venligst: 38156676